

PROGRÈS

DELS JOCHS FLORALS

i no se havia formulat per ningú l'acusació de que 'ls nostres grans certámens anyals pecavan de centralisadors, no era perque la institució que 'ls sosté no fos susceptible de semblant cárrech, sobre tot en anys determinats. Ja que no per negarse la participació en ells als escriptors de tots los endrets de l'antiga Corona d'Aragó, ja que no perque ningú pogués dexar de concorre als matexos en perfecta igualtat de circumstancies, podia dirse que 'ls JOCHS FLORALS no revestissen cert caràcter d'exclusivisme, baix un punt de vista que calificarém d'administratiu, á falta de mot mes propi, podia acusarse la institució de excessivament barcelonina.

No hem negat ni posat en dupte jamay que 'ls JOCHS FLORALS sigan «de Barcelona», perque á Barcelona 's deu sa restauració, en Barcelona s'han celebrat desde son re-

ANY VI.—N.º 5 Y 6.—15 ABRIL DE 1876.

naxement, y de Barcelona han rebut y segueixen rebent los principals, los essencials elements de vida. Forsa es convenir, empero, que 'ls JOCHS FLORALS no han correspost á las esperansas que degueren inspirar desde bon principi, fins que 'l suposat agrado per part de las varias comarcas de Catalunya s' ha convertit en grata evidencia.

Avuy nostra bella institució conta ab lo concurs « esplícit » de las Corporacions que representan las quatre provincias catalanas : ¹ avuy queda realisat un gran avansament.

Lluny de nosaltres l' intent d' aminorar ó empetitir la válua de las ofertas de premis al Consistori en altres anys y en lo present dutas á cap per beneméritas corporacions y zelosos particulars ; mes los ofertors no han de sentirse mortificats ab las consideracions qu' anem á exposar.

Es de sentit comú que baix lo punt de vista individual, baix lo concepte del mérit « inherent » á las ofertas de premis, las de particulars y corporacions no oficials son més acreedoras á aplauso que las de personalitats administrativas. Donarne la rahó fora no reconéixer comú sentit en los lectors. No es, ab tot, menos cert y positiu que 'l mérit « consegüent » al donatiu de premis está en rahó inversa de lo qu' hem calificat de mérit inherent, puix no es lo mateix esser generós ab fondos propis qu' ab fondos dels administrats.

Si 'ls JOCHS FLORALS no siguessen altre cosa que lo que indica son nom, ó no fós institució que no hagués de trascendir á fora de casa, seriam los primers en confessar que l' actitud favorable, que 'l desprendiment efectiu de las quatre Corporacions provincials catalanas no mereix més entussiasta deferencia que altrás demostracions de ver ca-

¹ Encara que las provincias no sigan entitats naturals, com los municipis, (cosa sabuda fins per los principiants de Estudios administratius), dada l' actual organisació, cada Diputació provincial representa l' esperit de la majoría de municipalitats que integran la provincia.

talanisme. Però 'ls JOCHS FLORALS son bona cosa més que un senzill esbargiment de alguns aficionats á la literatura y á recordar las glorias de la antigua nacionalitat ; son altra cosa que un certámen pacífich entre poetas y prosadors : son camí que conduheix á un ideal, ocasió de mostrar que Catalunya no per ser espanyola dexa d' ésser catalana, y que si dexés d' esserho, merexeria morir d' avergonyiment.

En tal sentit, la resolta y evident protecció que las quatre Diputacions catalanas dispensan enguany als JOCHS FLORALS, ab la consignació y oferiment de premis á la inspiració, mereix que aquesta Revista siga l' eco de un verdader entusiasme general.

Siga 'l que 's vulga 'l resultat que la oferta donar puga, (y nosaltres volem creure que será ben satisfactori) ; valdament nostres poetas no tinguessen la sort de correspondre ab inspiradas composicions á lo qu' aquella 's mereix, sempre seria innegable 'l patriotisme de las entitats cridades á representar 'l esperit provincial lliure de tota miseria política.

Als JOCHS FLORALS hi concorren escriptors de totas las comarcas de Catalunya, y per més que 'ls premis no 's dongan als compositors sinó á las composicions, es boniquíssim que ningú trobi órfanas d' aculliment sas aspiracions hermosas.

Veure agermanadas en un camp bellament neutral las variadas tendencias dels pobles de Catalunya, es un espectacle que s' eczalsa ell mateix.

Podrá decaure la inspiració poética ; podrá sufrir la poesia catalana dolorosas intermitencias, mes quedará provat, davant propis y estranys, que arrivá un dia en que la institució dels JOCHS FLORALS pogué enorgullirse de ser genuina expressió de germandat entre las provincias catalanas. ¡Quína plana mes brillant en la historia de nostra renaxensa!

Lo casal radica á Barcelona, mes no es sóls Barcelona, es Catalunya entera qui contribuheix á sostenirlo ferm y

poderós. ¿Quin espectacle comparable á n'aqueix?

Ara solzament falta que 'l present any no 's puga recordar com á lloabilíssima escepció; falta que siga comensament de sistema jamay escepcionat.

Confiém en que las Diputacions catalanas persistirán en un afany que tant las honra honrant á la institució dels JOCHS FLORALS y á quants la estiman. Confiém en que 'ls cambis polítichs, per trascendentals que sigan, no farán decaure lo que está molt y molt per sobre de totas las exigencias de partit. ¿Succehirá axís? ¿Veurém satisfet nostre desitj ab la constancia de las Corporacions provincials en demostrar sa adhesió á una causa que deu ésser la de tot bon fill de la terra catalana?

Lo temps y sóls lo temps ha de donar contesta definitiva á la pregunta ó preguntas que acabam de formular. Si desgraciadament la contestació es negativa, més que péls poetas ó escriptors que 's veurán privats de gratíssim alicient, hem de sentirho per las matexas Diputacions, interessadas com las creyem en protegir y fomentar, ab medis que no causin estorsions ni perjudici, los interessos morals y materials de llurs representats.

ABRIL DE 1876.

J. RIERA Y BERTRAN.

DEGRADACIÓ D' UN SUBDIACA

EN

LO BORN DE BARCELONA

LEYA poch mesos, que Barcelona gemegava baix lo nou poder que la tenia oprimida. Las lleys de la terra, trepitjadas per las triomfantes hosts; las feixugas cadenas estrenyent, cada jorn mes, als catalans; lo vencedor, gosantse barbarament ab sa victoria, tractava de destruir la parla y las patriarcals costums de Catalunya; tot, contribuía á fer mes penosa la situació del Principat.

Era un jorn de Juliol. La plassa del Born que conservava encara s' antiga fesomia, y que guardava, impresas en sos edificis, las sagnosas tacas, qu' allí havian deixat los combats, durant l' últim siti de Barcelona, estava plena de gent, qu' anava á presenciar la execució d' una estranya sentència. Deixem la narració d' aquell acte, á un testimoni, y copiém lo que en sa referencia diu lo dietari de 1715 existent en nostre arxiu municipal, sens cap comentari, atés lo contingut del document. Diu aixís :

« Die 30 Julii 1715.

« Se feu en aquest dia la degradació de Ramon Moga, subdiaca, havétseli provat moltes morts proditortas y altres delictes enormíssims, per lo qual efecte vingué lo Illm. y Rm. Sr. Bisbe de Urgell. ¹ Ferense dos catafals

¹ Segons lo Episcopologi que precedeix à las constitucions sinodals d' Urgell, impresas en Barcelona en 1748, en 1715 era Bisbe d' Urgell Segimon de Guinola y Apeztegui.

en lo born, un á la part dels botiguers de telas que son á la volta que pasa á la espartería y lo altre enfront, arrimat á la paret de la Iglesia de Sta. María á la part de las punteras. En est estava lo Jutge del breu ab los Reals Ministres y del Tribunal de dit Jutge, y al altre assistí dit Illm. Sr. Bisbe associat de alguns Abats y molts canonges y se feren dits catafals á eix puesto pera que sa Ex.ª desdel balcó del pont, ho pogués veurer tras cortina.

Posats lo Jutge del breu ab son Tribunal en dit catafal portaren lo Reo. Y estant arrodillat devant dit Sr., se li llegí la sentència per la cual mereixía ser degradat, y haventse li publicada la portaren al Sr. Bisbe que á les hores estava retirat y entretingut á la Sagristía de Sta. María, al qual també li fou llegida, firmantla Abats y canonges quel asisstian. Després isqué dit Sr. Bisbe, y posat á son catafal, vestit de Pontifical ab assistencia de dits Eclesiasticchs aportaren lo Reo en la presencia y vestit de amito, alba, estola y parnatxa tenint feta la corona comensa S. Illma. per la degradació, levantli dits ordes de un á un, comensant per lo subdiaconat y axí seriament al revés essent lo últim la corona, levantli ab violencia y gravetat cada vegada la insgnia de la vestidura del orde li llevaba com á indigne de portar y tenia los Sts. habits clericals, ultimament li lleva la Corona y ab unas tisores li tallá los cabells y desfentli lo senyal del cap y encara estava previngut un chirurgia pera raurerli lo cap, pero digueren bastava lo referit. Luego de acabada la serimonia lo vestiren de secular y lo Sr. Bisbe ab veu alta en llatí cridá al Jutge del Tribunal del altre catafal que tingués misericordia de dit Reo y sen aná; al instant lo prengueren y capturaren los officials del Rey y tornat á la pressó li donaren garrot en la Rambla dins pochos dias.»

Document es lo transcrit, que 's recomana per sa sensilla narració, y per los recorts que aquell temps evoca. Per aquest motiu creyem que será ben rebut en LA RENAIXENSA.

JOSEPH FITER É INGLÉS.

QUADROS
DE
HISTORIA CATALANA

(SEGLE XVIII)

TREBALL PREMIAT AB LA JOYA OFERTA PER
LA JOVE CATALUNYA EN LOS JOCHS FLORALS DE 1874

III

(1706)

o feya un any que la Ciutat Comtal havia vist realisats sos falaguers ensomnis, quan ja lo geni de la desgracia estenia damunt d'ella sas negras alas.

Jorns hi havia qu' una munió de máquinas de guerra vomitavan sens treva dins de sos murs y sobre d'aquets lo ferro y la pedra; y malgrat aixó lo coratge dels barcelonins creixia mes y mes, puix tenian en sa companya aquell per qui tant s'havian sacrificat, y que solemnement havia demostrat la resolució de compartir ab sos fidels vassalls lo rigor ó la fortuna de la sort.

Mes los sitiadors contavan també com á son primer capdill ab lo meteix Felip, que volgué animar ab sa presencia als soldats de Castella y França en aquella empresa en que semblava anás á decidirse lo pervindre de sa dinastia.

Barcelona tenia solsament pera sa defensa uns 3,000 homens de tropas regulars inglesas, alemanyas, holandesas, napolitanas y catalanas; l' invicta Coronela que tant tragicament acabava de perdre son valent xefe, lo Conceller en Cap Nicolau de Sant Joan, la de Manresa y quelcunas partidas de las veguerías de Vich y Vilafranca.

Totas eixas forsas estavan comanadas per lo alemany Comte de Ullefeld, y 'ls catalans D. Joseph Boneu, Governador de la Plassa, lo General de batalla D. Joseph Camprodon y 'l brigadier Picalqués.

Los mariscals francesos Noailles y Tessé dirigian l' exércit sitiador, á las órdes de Felip V, que sumava uns 20,000 homens. Son camp formava un extens arch quals extrems eran las bocas del Besós y 'l Llobregat, y tocava en l' antich Convent de Pedralbes, en Sarriá, en lo Convent de Gracia, Mas Guinardó y en lo poble de Sant Andreu. Aquesta línea la completava per la part de mar l' esquadra del Comte de Tolosa, formada per vint barcos de guerra que llansavan també sobre la Ciutat lo ferro destructor.

Mes l' exércit de las duas Coronas estava per sa part voltat per lo qu' havian anat formant los capdills catalans y aliats, aplegant los elements que, á la nova del perill que corria Barcelona, havian ofert totas las encontradas catalanas.

Las riberas del Llobregat amagavan los ardots somevents que seguian á D. Salvador Tamarit, D. Gaspar Berrart y D. Marian Boneu, y 's donavan la ma ab los qui ocupavan las montanyas de Sant Pere Màrtir, Collcerola y Sant Geroni. Lo centre de totas eixas forsas era 'l poble de Sant Cugat del Vallés, ahont se trobava aquell tant popular noble castellá qu' havia sigut dels primers en al-sarse en favor de Cárlos, D. Fernando Meneses de Silva, conegut per lo Comte de Cifuentes. Allí hi havia també lo noble D. Miquel Alentorn de Pinós y altres cavallers catalans.

Cada dia aqueixas partidas de gent de la terra devalla-

van fins al camp sitiador, y precipitantse sobre d' ell, á l' una ma 'l ferro y á l' altre las teyas, hi sembravan la mort y la destrucció, entornantsen després á sos llochs de la montanya, segurs de no ser perseguits.

En efecte: Felip no havia deixat ni un soldat pera guardarli la retirada. Fiat en sas nombrosas legions, y no contant tal volta ab lo valor que mostrá la Ciutat en defensarse, havia concentrat á l' entorn d' ella tot lo seu poder, creyent que solsament la possessió de la que alashoras era la Cort de Cárlos, podia ferir de mort la causa que combatia.

Per això al veure que s' anavan passant jorns y mes jorns, que la Ciutat no mostrava volerse donar á partit, y que al darrera de las hosts qu' éll comanava, s' anava formant una muralla d' enemichs; Felip se sentia pres de l' inquietut y l' angunia, vacilava son conturbat esperit, y á cada moment li semblava veure apareixer enllá del mar l' estol dels aliats, que devia venir en socós dels catalans.

Próu havian eonsiderat los mariscals francesos la gravetat d' aquella situació, quan en lo darrer concell de generals havia fet Tessé la proposta de alsar lo siti y retirarse envers Perpinyá. Mes los generals espanyols, imaginant que aquella retirada marcara lo darrer dia del regnat de Felip, s' oposaren ab totas llurs forsas á que s' deixés la empresa, fent decantar á n' aixó lo parer del Rey.

La possessió del castell de Montjuich, abandonat per los sitiats la nit del 25 d' Abril de 1706, reanimá l' esperança en los sitiadors, que consideravan á aquell munt d' enderrochs com la clau que dintre de poch los havia d' obrir las portas de Barcelona. Ab aytal fi s' afanyaren en construir novas baterias en los punts convenients de la montanya y giraren los canons de la fortalesa contra la plassa, comensant desde aquells moments un foch aterrador.

*
* *

Era lo dia 6 de Maig, y Barcelona passava per una d' aquelles situacions crítiques en que la sort d' una causa dependeix d' un sol esforç, d' un jorn, d' un moment.

S' havia sabut que 'l Generalíssim Comte de Peterborough anava á reunir-se ab l' esquadra aliada que 's trobava á las ayguas de Valencia, y 's temia per altre part que d' un moment al altre l' enemich intentaria l' assalt.

Per aixó dintre de Barcelona tot era entussiasme, tot presentava una terrible fesomia. Per los carrers céntrichs, mes solitaris que de costum, sols se veyan passar patrullas de tropa, gent caminant precipitadament per temor de las bombas qu' esqueixavan l' ayre, y algú qu' altre vell que 's dirigia á la vehina esglesia, ahont, com en totes, estava exposat lo Santíssim Sagrament. Per lo contrari, en las immediacions de las murallas y en especial per la part de ponent de la ciutat era gran l' animació. Militars y gent del poble pujavan y baixavan d' aquelles; qui traginava feixinas, qui sachs de terra pera adobar las bretxas, qui conduhia balas y altrás municions. En los terraplens los artillers y bombarders aviavan las pessas, y los fusellers, darrera las barbacanas, feyan sobre l' enemich un continuat foch.

Mes ahont se mostrava tot l' ardiment dels barcelonins en la defensa, era en lo barri que s' extenia desde 'l convent de Sant Antoni fins al de Sant Pau. Allí 's veyia una ample via ó carrer, paralel á la muralla, que, baixant mes que lo pla-terreno, formava un fosso.

Era la «cortadura» en que feya dias se treballava pera assegurar la defensa d' aquella part de la Ciutat, puix que ja los murs mostravan amples esboranchs.

En mitj del confós remor de la paret que queya, las martelladas que ressonavan, dels xisclets de las corriolas, del traqueteig dels carros, dels crits dels uns y las veus de tots; una bellugadissa de homens, donas y baylets trans-

portavan terra, estacas y feixinas, arrastravan canons, manejavan lo picot, l' aixada y la destral; tots confosos en un núvol de pols, entre 'l qual se distingian de tant en tant los obscurs hábits dels caputxins, qu' arremangats de camas, la caputxa enrera y la barba replegada ab una cinta groga, compartian també las fatigas d' aquells perillosos treballs. De tant en tant aquella remor qu' arribava fins á confóndres ab la de la fusellería, era dominada per una altre mes poderosa, y crusava l' espay una bomba qu' á voltas tenyia ab sang catalana la remoguda terra.

Mentres lo poble tant animosament treballava en aquelles obras, las tropas cumplian son deber fora 'ls murs. Desde 'l matí Camprodon havia sortit cap á Sant Martí ab dos batallons de caballería á cridar l' atenció dels sitiadors per aquella part, mentre los intrépits fusellers de 'n Desvalls, Mas de Roda, Cortada, Bach y Rau sorprenian la guarnició d' una casa fortificada, destrossantla y fent regular als qui venian á darli socós.

Per la part de Gracia tingué lloch una disputada acció dirigida pel Princep Enrich de Darmstad, que 's guanyá ab gran pérdua del sitiadors.

Lo coratge qu' aquestos fets donaren als de Barcelona, no es comparable ab lo que 'ls inspirá la visita que á la tarde d' aquell dia feu Cárlos al treball de las murallas y «cortadura.» Desde l' antich monastir de Sant Pere de las Puellas qu' era ahont havia trasladat sa residencia, sortí acompanyat del General en xefe Ullefeld y del Princep Darmstad. A la vista d' aquell jove rey que, segons expressió de un escriptor de la época, era «imán de afectos y corazones,» passant per dalt de las murallas, baixant fins als fossos y travessant per las bretxas qu' anavan tapantse, l' ardiment y la resolució se pintavan en tots los rostres, las perillosas feynas ab mes dalé 's reprenian, y cada cor feya sagrament de morir per sa causa.

Mes aqueix entussiasme se convertí en frenesí allí ahont mes representat hi estava 'l poble. Per aixó al arribar lo rey á la «cortadura,» tothom á son entorn corria, y mi-

lers de brassos aixecats enlayre, y 'ls ressonants viscas, protestavan la fermesa ab que Barcelona afrontaria tant eminents perills.

Vingué la nit, y la Ciutat aparegué llumenada per las llanternas, teyeras y per las altres menas de llums que 'ls vehins tenian en las finestras y balcons, segons estava manat.

Per los carrers se veyan las Rondas de eclesiástichs, cavallers y ciutadans; y en las plataformas de las murallas se destacavan las ombres dels centinellas.

La sorda remor del pas de las patrullas era dominada per los crits d' alerta que ab tristíssim só se reproduhian fins á perdres.

Mentrestant en lo camp enemich s' havia donat l' avís pera l' assalt, que devia empendrers á punta de dia. Quan á mitja nit tothom se preparava pera aquell terrible trán-sit, una extranya orde vingué á posar la sorpresa en lo camp. Los ajudants havian passat per totas las líneas, manant suspendre los preparatius del assalt.

Quan las primeras clarors del nou jorn (divendres 7 de Maig) posaren en moviment á tot l' acampament, comensá á corre la veu de que, ja de nit, lo Comte de Tolosa havia rebut la nova de que l' esquadra aliada, deixats ja enrera los mars de Valencia, s' encaminava rápida als de Barcelona. Desde llavors tot foren comentaris entre las tropas de Felip; tot era recordar funestos pressagis, parlarse de las fatigas d' aquella llarga guerra, y anyorar la pátria y la pau de la familia.

Tant com trist fou lo despertar pels sitiadors, alegre siguiqué pera Barcelona. De bon matí havia entrat en ella l' ajudant reyal D. Vicens Xammar y de Copons fent saber que 'ls vaxells aliats arribarian aquell dia á l' altura de Sitjes.

Desseguida se trameteren missatgers á portar la nova á las forsas de la montanya, que' eran las que veurian primer la salvadora esquadra. Las murallas, los terrats y teuladas s' ompliren de gent, que, desafiant lo continuat

tirar de bombas y fusellería, gojosament contemplava lo que passava en la mar.

Un sens fi de barcas anavan y venian de la platja als vaxells de l' esquadra francesa, desembarcant á tota pressa los queviures pera l' exércit, y mostrant ben clarament que no tardaria en llevar anclas.

En efecte, á la tarde una canonada de la capitana fou la senyal pera que totas las embarcacions se posessen en moviment, dirigintse mar en dins.

Lo goig que d' aixó tingueren los barcelonins, formava un estrany contrast ab lo silenci y l' abatiment que 's notava en lo camp enemich, ahont los estragos fets per l' incendi d' un dipòsit de municions de guerra, y una furiosa sortida dels de la Plassa, havia acabat de portar lo defalliment al ánimo dels soldats.

Sitiadors y sitiats dirigian llurs miradas á la mar, mes ab ben diferentá impresió. Los uns veyan com s' allunyava l' enemich que per tants jorns los havia combatut, y esperavan lo socós que 'ls venia á deslliurar; pera 'ls altres era l' estol de França la victoria que desapareixia, y 'l dels aliats la mort que s' atansava.

Anava lo sol á pondres, quan una remor semblable á la del tró, tres voltas repetida, s' éspargí per lo plá desde las vehinas montanyas, veyentse aquestas coronadas d' una lleugera faixa blanca que s' aná fonent per l' espay. Ab aquella salva reyal los sometents avisavan á Barcelona que 's comensavan á distingir en l' horisó los esperats vaxells.

Al espuntar lo nou dia (dissapte 8 de Maig) s' havia perdut de vista l' armada francesa, mentre que apareixía pel cap del riu la que governava l' almirall Lake, lo cavaller Bings y 'l xefe d' escuadra Walker. Constava de cinquanta dos grans vaxells inglesos y holandesos, ab gran nombre de embarcacions petites.

Avansá majestuosament y anclá davant del Moll. Barcelona entera se precipitá á las murallas y á la riba pera fer digna rebuda á las tropas qu' anavan á desembarcar,

La satisfacció era complerta : los abrassos, las mútuas felicitacions y 'ls mes patriótichs crits no s' interrompiren en tot aquell dia y 'l següent, en que 'ls barcos hagueren deixat en terra uns 8,000 homes de tropas aliadas ab un brillant aplech de xefes, entre 'ls quals hi havia lo Generalíssim Comte de Peterborough que tornava al costat del Rey ab lo socós promés.

*
**

Era 'l 11 de Maig, y Tessé, malgrat la decisió de Felip y dels generals espanyols de vencer ó morir davant de Barcelona, veyentse voltat per tot arreu, y que un dia que tardés en alzar lo siti, tal volta convertiria aquells camps en la tomba del seu exércit, doná orde d' abandonar Montjuich y las trinxeras, y de replegarse totas las tropas sobre 'l Convent de Gracia.

Un espantable terratremol anunciá al mariscal que sos mandatos quedavan executats. Acabava de arbolarse tota la part de la fortalesa de Montjuich que mira á Barcelona. Y com si aixó hagués sigut una senyal convinguda, atapahidas y negras fumaradas comensáren á aixecarse de tots los llochs que 'ls sitiadors anavan deixant.

Quan lo sol hagué trasmontat la darrera cima, una aureola de rojas flamas senyalá al entorn de Barcelona lo cercle de ferro que per tant temps havia amenassat esclavisarla.

*
**

L' exércit de Felip V havia pronunciat ja sa retirada al comensar lo memorable jorn 12 de Maig. Format en extensa columna engolía son cap en lo coll de Moncada, mentre sa rerassaga se trobava encara prop de Barcelona.

Lo continuat retró de la fusellería despertá als barcelonins, anuntciantlos que sos germans de la montanya se batiant ab las infortunadas hosts francesas y castellanas.

Aquestas anavan avansant á poch á poch. Tots los soldats dominats estavan pel terror y l' angunia, y esguardavan frisosos cap al nort. En mitj d' aquells nombrosos batallons y esquadrons cavalcava Felip seguit dels mariscals y generals. Sa cara tenia la grogor de la mort, y en sos ulls, fixats en terra, s' hi llegia la mes intensa expressió del desesperament. Las bridas de son cavall queyan flui-xas sobre las clins del noble animal, que caminava guiat per lo natural instinct.

Aixís com l' exércit feya via lo terratrémol dels tirs y de las canonadas era per instants mes formidable. Lo cor d' aquells veterans qu' havian lluytat en cent bregas, esbategava ab mes forsa, y 'l fret suor de l' angunia ruixava 'ls colrats fronts.

Eran las nou del matí. De sobte l' espay comensá á enfosquirse, y totas las miradas se fixaren en lo firmament. Una massa negra anava avansant lentament davant del sol, y 'ls estels mostravan sas débils clarors. Un crit d' esglay s' ofegá en totas las bocas: lo sol havia desaparegut darrera del espantable vel: las tenebras regnavan per tot: sols las fantásticas flamaradas del incendi lumenavan aquell quadro.

Los tirs cessaren. Un aterrador silenci, interromput no mes que per los sorts bramuls de la mar, regnava en la plana. Amichs y enemichs, vencedors y vensuts, tots estavan aclaparats per aquella indescriptible impresió que causan los grans fenómens de la naturalesa.

Los soldats estrenyian instinctivament las rengleras, com volentse protegir d' un perill imminent, puix las espessas tenebras no 'ls deixavan donar un pas.

Lo rey, entremitj d' aquell sublim espectacle, en vá s' esforsava en fer caminar son corcer; aquest inmóvil, semblava possehit del meteix terror que 'ls homens esperimentavan.

Pot ser may s' oferí la dissort als ulls de cap mortal en tals horribles vestimentas! Pot ser may un exércit se trobá voltat de tants enemichs, mentre 'l cel li negava la llum

qu' havia de guiarlo en son camí! ¿Qué podia esperar de la victoria quan l' astre del gran Lluís quedava eclipsat?

Passá un quart, y las tenebras anavan dissipantse; las estrellas minvaren llurs raigs; se distingian ja 'ls colors y 'ls contorns dels objectes, y tots los cors respiravan mes lliurement despertant d' aquell que semblava espantós somni.

Quan lo sol torná á enviar á la terra son bes de foch, tots los sers de la Creació aixecaren un crit inmens, indefinible d' agrahiment á Deu.

Llavors l' exércit de Felip reprengué la marxa; los de la montanya se llansaren sobre la rerassaga, y 'ls barcelonins, sortint al camp, pogueren contemplar l' inmens botí de guerra abandonat per los sitiadors.

Y las hosts invasoras anavan fent son camí, deixant un rastre de morts y de ferits, y eternament ohian lo xiular de las balas, lo ressó dels timbals, lo repicar del coure y 'l feréstech udol dels corns marins.

Tots los pobles s' havian alsat; tots anavan á ferir en aquella estrangería, qual pas marcavan las flamas dels incendis de vilatges, esglesias y masías.

Y los hosts sempre amunt, envers los Pirineus, que veyan al lluny com veu lo perdut náufrech la llunyana platja, y Felip sempre esguardant davant seu la figura d' aquell Rey que trobá la mort en lo coll de Panissars.

(Se continuará.)

ANTONI AULÉSTIA Y PIJOAN.

UNA EXPOSICIÓ DE POESÍAS

ERA celebrar la canonisació de los Sants Isidoro, Ignaci de Loyola, Francisco Xavier, Felip Neri y Teresa de Jesus, y la beatificació de San Lluís Gonzaga, tingueren lloch en la Ciutat de Gerona en 1622 grans y suntuosas festas en las que hi prengueren part lo Capítol municipal, las comunitats Religiosas y molts particulars, emportantsen sens dupte la palma lo Col·legi de la Companyia de Jesús, com á mes principalment interessat per rahó de festejar á son fundador.

En los números 17, 18, 19 y 20 d' aquesta important Revista, corresponents al segon any, vaig donar noticia d' una de las principals festas que ab aquell motiu se feren, ó sigui del Certámen poétich, qual existencia per nostres historiadors particulars desconeguda, fou llavors descolgada despres de doscents cinquanta anys d' oblit. Hauria pogut explicar llavors un per un tots los demás festeigs, ja que tant en l' arxiu municipal de la mateixa Ciutat, com en la obra que 'l P. Francesch Ruiz escrigué sobre los que la Companyia de Jesus celebrá, s' hi troban abundó de noticias tan curiosas, com detalladament expo-

sadas. Mes llur poca importancia general y l'interés purament local, me determinaren á donar á coneixer tan sols las mes notables, ó siguin los Certámens poétichs, per rahó, además, de las circunstancias que 'n aquesta Revista se inclouhen.

Inseguint lo mateix pensament, no puch resistir al desitj d'esplicar un'altre festa lliteraria celebrada també en dita ocasió per lo mateix Col·legi de la Companyia de Jesus de Gerona la qual pot ben rebre lo nom d'«exposició de poesías» ja que 's feu de la mateixa manera que 's celebran avuy dia las exposicions industrials ó de bellas arts.

Si be 'l certámen poétich de Gerona de 1622 tingué lloch lo dia 3 de Desembre, no fou sino per esser lo dia de la festa de San Francisco Xavier, aixís es que las grans funcions d'iglesia, llumenarias, professons, tritllos, músicas, cavalgatas y demés, se feren desde 'l dia 21, fins l'últim del mes de Juliol d'aquell mateix any, ó sigui per l'octava de Sant Ignaci de Loyola.

La «exposició de poesías» se celebrá durant aquestos vuyt dias en los Claustros del Col·legi, á qual efecte se cobriren llurs parets de domasos, belluts, catifas y altres ornamentals, y al entorn se col·locaren tres renglas de poesías, en número inmens, escrites en grans papers bonicament orlats ab dibuixos y pinturas. Totas, encara que anónimas, eran originals dels estudiants del Col·legi, que ab aquesta competencia, donaren bonas provas del profit que reportavan de la ensenyansa que rebian dels PP. Jesuitas.

Com las aulas principals eran las de Gramática, Retórica, Filosofia, Teología y llenguas sábias, las poesías que s'«exposaren» eran en tots los géneros literaris que 'n aquella época se conreuavan, escrites en catalá, castellá, llatí, grech y hebreu, que aquestas tres últimas llenguas també s'ensenyavan en lo Col·legi, y encara que endressadas á laor dels Sants, prenian assumptos ó temas referents á aquellas ciencias, sobressurtint en ellas una afi-

ció extremada á certas joguinas de llenguatge y de forma en general, per medi de combinacions métricas, raras y de poch gust, que quasi sempre renyidas ab la verdadera poesia, estavan llavoras en gran boga.

Al igual que 'n los Certámens, en la «exposició» hi hagueren molts geroglífichs, ab la corresponent explicació en prosa y en vers.

Lo P. Ruiz publicá en sa obra gran número de geroglífics y poesías castellanas, llatinas y catalanas, las mellors á son entendre. Atés á que LA RENAIXENSA te per fí lo conreu de nostra llengua, me permeto copiar las tres únicas poesías que escritas en catalá porta dit autor.

Veyeulas aquí ab la mateixa ortografía :

I

A LA CANONIZACIÓ

DELS SS. IGNACI Y FRANCISCO XAVIER.

CANÇÓ SEXTINA CATALANA.

Dos Capitans valens ixen à — Llum,
que de gloria corona vuy lo — Cel,
es l'ú en los fets, y nom, un arden — Foch
y de rares virtuts un fondo — Mar :
es l' altre de blanchs lliris un bell — Hort,
que á la fértil Navarra plantá — Deu.

Lo primer es Ignaci, que enviâ — Deu,
com un Sol rodejat de raigs de — Llum,
al jardí de la Iglesia, y sagrat — Hort,
per fertilizarlo ab rech del — Cel,
mes copiôs, que les fonts, que ixen del — Mar,
y abrasar les espines ab son — Foch

Va començar enpendres aquest — Foch
en lo Tir, que guiat de ma de — Deu
mes fort que 'l de la nau, que romp la — Mar,

despar á lo Francés : y ab ésta — Llum,
 aixi 's va encendre un zel y amor del — Cel,
 que al punt lo va fer correr à un fresch — Hort.

Es la Reyna del Cel lo tancat — Hort,
 al cual may abrasa lo infernal — Foch,
 per estar previnguda ab rech del — Cel
 per fer lo jardí del fill de — Deu
 aquí. Loyola acut ardent en — Llum,
 de la que es Nort y Estela de la — Mar.

L' altre es Francisco, Capitâ per — Mar,
 que ab l' abre de la Creu, cullit en l' — Hort
 de la Iglesia, navega y porta — Llum
 als Indis per encendrels en lo — Foch
 de la paraula ardent, y amor de — Deu
 y ferlos resplandir dalt en lo — Cel.

Reberenlo com un home del — Cel
 prestantli vassallatge terra y — Mar
 y adorarenlo casi com á — Deu
 ab lo cual va tornar un vistos — Hort
 la estéril India encesa en negre — Foch
 de vicis, que cremat, no dava — Llum.

Canço, si Ignaci es «Llum» clara del «Cel»,
 y te abrasa son «Foch», acút al «Mar»,
 ó de Xavier al «Hort», que rega «Deu.»

II

A LA ORACIO Y PENITENCIA DE SAN IGNACI.

SONETO.

Si Dédalo ab dos ales encerades
 bolava, com una Aguila animosa,
 provant del aire la regió famosa,
 montave á les esteles sublimades.

Que molt que Ignaci, ab ales no inventades,
se remonte á sa esfera gloriosa:
y qual Aguila Real impetuosa,
puga volar del Cel à les morades.

Que ales son estas, Aguila sagrada,
asó diga Manresa, Ciutat noble,
ab penitencia y oraciô ensalçada.

Que aquestes ales son, ab que dichosa
esta Aguila, volaba al Cel inmoble,
deixant la terra vana y enganyosa.

III

A LA DICHOSA MORT DE SAN FRANCISCO XAVIER.

CANÇO CATALANA.

No faras poch, ô dolç instrument meu,
per mes que á Apol-lo invoques,
y la corda de argent sonora tires,
y barrinant esteles ab la veu,
lo Cel de erestall toques,
per be que al contrapunt mes alt aspiras,
y les solfes estires,
no es possible que puges arribar.

Al Sol, que has de cantar,
en dia, que 'l gran Mestre de Capella
de la Esglesia, li dona punt en ella.

Per tant es be, que ab nous punt y mudança,
alces Mura lo cant,
y pujant les clavilles à la llira
celebres ya cumplida la esperança
de aquell heroich Sant,
que ab son il-lustre nom, y fets admira
en quant lo Sol estira
la rossa cabellera, ab crenches de or:
puig que lo resplandor

del Sol Xavier, pareix ques va ponent
para naxer de gloria en rich Orient.

Nasqué aquest Sol en lo Ponent de Espanya,
y anant medint la esfera
de aquella part del Cel, que á Europa mira,
a pondres va á Orient, ques cosa estranya,
puig que ab dreta carrera
de Orient á Occident lo Sol se gira:
mes aquest Sol espira
al bell Orient, que noves perles cria,
y rica pedrería,
de les quals li guarnexen la corona
digna de tan heroica persona.

Estret pera vos era lo Emisferi,
en que la rica Aurora
de perles vos guarni lo rich bresol;
y per ventura no sens gran misteri;
puig ya desde aquella hora,
vos miraba com un resplandent Sol,
que anant de pol à pol,
habia de criar les perles fines
no en les llises pechines
sinó en lo cor gelat del Indi incult,
que en lo mar de miseria estava ocult.

En vos, Planeta ardent, se verifica
son Centimano Sol
puig á tots alcansau ab tantes mans,
qué ni el gran Briareo multiplica
tans braços com vos sol,
ab que escampan en pits de chichs y grans,
resplandors sobrehumanss
engendrant mil efectes en tots ells,
ab los vostres raigs bells,
y criant noves mines virginals,
ab tantes influencias socials.

Vingué lo sagrat dia venturós
cubert de manto negre

pera tots vostres fills, y de tristesa,
en que dexant lo pes del sagrat cos
en terra, molt alegre,
corregué lo esperit ab gran prestesa
á entrar per la bellesa
de la plaça empedrada de esmeraldes
à pendre les guirnaldes
á la flor virginal del cos degudes,
que en terres se restá desconegudes.

Mes lo Senyor, ab sabia providencia,
vent vostre cos solar,
no permeté restas tan gran tesor
de bruta corrupció à la inclemencia,
per que com à Sol clar,
incorrupto restà lo cast honor,
despedint de sí olór,
olór, que ab virginal fragancia vens
hi blees flors, y encens
naxent com Tenix rara en puritat,
entre oloroses casies sepultad.

No pases mes avànt:
aquí podrà morir, ó canço mia,
ta cansada armonia,
y acompanyant lo Sant
y ab lo olor que li sobra, embalsamada,
te restaras, ab honra, sepultada.

Crech que ab una sola llegida se veurá la certesa del
judici mes en sobre enunciat.

Ab tót los PP. Jesuitas aprofitaren aquella ocasió pera
donar una mostra de la escullida ensenyansa que dona-
van á sos deixeples, de las moltas ciencias, llenguas y arts
que 'n lo Col·legi se hi aprenian, y al mateix temps que
pagaren lléuda á la literatura, feren pendre part als estu-
diants en aquellas festas, ensajantlos en diferents metros,
ritmas y géneros, y en distintas llenguas.

Per major coneixement d' aquesta original «exposició»

y pera que tothom pogués esser jutje en tant capritxós «certámen» se franquejaren al públich las galerías del Claustro per tota la octava.

Un altre dia, tal vegada, parlaré de alguna altre de las demes festas, que ignoradas també com la que he descrit, se celebraren ab lo mateix motiu y ocuparen tota la segona meytat del any 1622, que per Gerona pot ben dirsen l' any de las festas.

EMILIO GRAHIT.

LO LLIRI DE VESPELLA

I

IRANT cap á Ponent á quatre kilómetros de la ciutat de Vich, crida la atenció dels forasters una montanya de figura cónica, escapsada del cim, de color blau y de escassa vegetació.

Los naturalistas buscan en sa base fósils de molts varietats que recullen contents pera hermostrar ab ellas llurs col·leccions. Lo botánich hi troba la cartina sense qua y la de fullas de acanto, la ononis de tres dents de hermosa flor morada, la centáurea de espigas, lo lliri jonsa de hermosas fullas blavas y pocas mes que atreguin la atenció dels deixebles de Linneo y demás celebrats amichs de las plantas. Lo historiayre que no observa res que li cridi la atenció, ni satisfague sa curiositat, passa sa vista desdenyosa sobre aquella despullada montanya, que, com un gegant impassible, sembla que vetlla continuament per la seguretad de Vich que, confiada y coqueta, descansa á sos peus.

No obstant, si l'aficionat á llegendas examinés ab alguna detenció lo mes alt de sos dos replans, trobaria encara los fonaments d'un gran edifici, anomenat en la Edat mitjana, Castell de Çarriera, ahont habitavan los Comtes del mateix nom, grans senyors d'aquesta comarca, á una de quals cambras poden entrar ab nosaltres nosaltres lectors, si be que apoch apoch y ab lo major silenci pera fernos cárrech de la interessant conversa que té la senyora del Castell ab lo jove Gelabert que es ensemps son patje y fidel confident.

II

—L'has vist á solas?

—No, senyora, com entre 'ls cassadors hi havia lo noble donzell En Ramon de Cánoves, qual bandería me es desconeguda, he cregut prudent no cridar sa atenció parlant llargament per separat á en Ricard qui solsament ha pogut dirme de pas, que havia despatxat á vostra misatjera.

—Y no obstant, «Fidelitat» no ha arribat encara; sa tardansa me dona cuydado, pot ser haurá sigut víctima d'algun cassador.

—Senyora, aixó no es fácil, la he ensenyat á venir d'una sola volada, desde la torre enmarletada de Sabassona fins á la finestra de vostra cambra.

—Digam, donchs, mon fidel Gelabert, cóm esplicas aquesta tardansa? quí cassava ab en Ricard?

—A la primera pregunta no sabré, senyora, que respondre; á la segona puch dirvos que cassavan ab mon senyor Ricard son pare lo baró Ecbert, Mateu de Bergós, Bernat d'Altarriba y Ramon de Cánoves, únich que m'era desconegut.

—Has vist á mon marit?

—Quan sortia del castell estava en la pendent de la

montanya envers la part d' Ausona, com qui esperés una pessa de cassa, armat de son arch y fletxas; ab ell estavan Pons de Malla, Benet de Monral y vostre germá Enrich de Sanvicens. A ma tornada los he sentit en la sala d' armas rient y blasfemant segons tenen de costum; si be m' ha semblat que aquesta vegada estavan mes alegres y que brindavan no sé per quin motiu.

—Hi ha algun favorable succés que puga motivar aquesta gatsara?

—Tal volta siga aixó. Diuhen que vostre cunyat lo valerós En Guillem, germá del senyor Comte, ha fet prodigis de valor en lo regne de Nápol's, en una batalla contra 'ls francesos manats per lo duch d' Anjou, y que l' infant En Pere desitja premiar sos serveys.

—Oh! no, no es aquesta la causa; mon marit aborreix á son germá perque l' avergonyeix y confon ab sas virtuts y noble tracte: res li importan sa vida y sos fets gloriosos.

—Recordo altre motiu. La reyna Na Maria acaba de concedir á Pons de Malla, que no siga perturbat en la possessió de sa batllía per lo senyor de la part de Moncada de la ciutat d' Ausona.¹

—No es en la sala d' armas del castell de Çarriera ahont dèu celebrarse aquesta concessió de nostra sobirana. No m' es desconegut lo motiu d' aquesta alegría, lo cor m' ho diu: es que haurán descubert un nou medi pera atormentar á sa víctima.

III

La jove Comtesa no s' enganyava, la hermosa Elvira de Çarriera anomenada avans lo «Lliri de Vespella», per esser la mes cándida y galana flor de aquell encontrada,

¹ Notificat devant de Pere Matas, notari, als 19 de Febrer de 1422. (Archiu municipal de Vich.)

ahont creixia plena d'atractius, baix la sombra de sos pares los senyors de Sanvicens. Son pare que la idolatrava havia baixat al sepulcre víctima d'una sageta tirada desde l' castell de Sabassona, sitiad per los veedors y aliats del senyor de Malla, que pretenia venjar una ofensa que creya haver rebut de Ecbert de Sabassona lo baró mes altiu y temut de la comarca. Orfana alashoras de pare y mare, á la que havia perdut ja en la infantesa, lo «Lliri de Vespella» quedá baix la tutela y amparo de son jermá Enrich, home valent, mes de caràcter altiu y grosser, enemich implacable de Sabassona y de tots los aliats del temible Baró.

Entre sos amichs mes íntims contava á Arnau de Carriera, company d'armas y aventuras, de disbauxes y combats, home tan fer com desanimat, tan viciós com brutal, á qui, per estrenyer mes los llassos d'una amistat funesta, prometé la ma de sa hermosa germana lo delicat y pur «Lliri de Vespella», Elvira de Sanvicens.

Per cert que no era aquest casament la realisació dels hermosos somnis de la filla de Vespella.

En una tarde del estiu, pera donar compliment á una prometensa feta á la Verge de la Demunt, aná á visitarla en sa ermita situada aprop del poble de Folgueroles. Casava per aquells voltants Ricard de Sabassona, primogénit del orgullós Baró, lo jove mes galant y ben plantat de la rodalia. Vegérense allá per primera vegada los dos joves y desde alashoras lo galant dirigia sos gossos cap á Voltregá ahont podia veure á la hermosa romeya, ó saber noticias sevas, las que sempre eran agradables á son cor. La hermosa Elvira també recordava la galana figura de Ricard, sas orellas li repetian las dolsas promesas d'un amor sens fi, y sa imaginació se complauhia en formar al voltant de son aymat una aureola de resplandor y de gloria.

L'idili de aquestos amors fou interromput per Enrich, qui, sabedor del amor de sa germana envers un home per éll tan aborrit, apressurá los preparatius de la boda y la obligá á donar precipitadament la ma al comte de Carriera: aquest, á fi que no pogués parlar ab Ricard, la privá

de sortir del castell; tots sos habitants eran adictes al comte; sols Gelabert, sensible als sufriments de sa senyora, li oferí sos lleals serveys, que foren com un bálсам aplicat á las cruels feridas que despedassavan son cor.

IV

No s'enganyava la jove Comtesa. Després que hagué sortit de la cambra son fidel Gelabert quedá sola ab sos recorts. La imaginació febricitant li recordava sos amors ab Ricard, la ditxa que creya disfrutar en son costat, los falaguers somnis de ventura que en época no llunyana omplian son esperit y feyan sonriure son cor. Y ara, esclava d'un home brutal y entregat continuament á tota mena d'excessos; satirisada tot sovint á causa de son primer amor y tancada en sa cambra per un home que no la estimava, havia vist nuvolarse de sobte lo cel hermós y seré de un brillant esdevenidor: las falagueras ilusions perdudas y 'ls sufriments reals omplian sa memoria y se succehian en sa imaginació delirant, menoscavant poch á poch sa organisació y destruhint per graus tots los tresors de sa juventut.

La finestra de la cambra de Elvira donava á Ponent á fi de que la vista de la ciutat, del seu pla, y, sobre tot, las parets del castell de Sabassona no poguessin alegrar aquell cor víctima d'un amor pur y correspost per un jove digne, galant y estimat.

Una série de montanyetas despulladas de vegetació formava tot lo paisatge de que podia disfrutar sa vista; lo cel que veyá era sempre 'l mateix, sols que al pondres lo sol, se tenyian d'un vermell encés algunas bromas espargidas en l'espai; de la mateixa manera que prenian un color encés en sa imaginació alguns recorts de la infantesa.

Mes per monótona que fos la vista del horisó, era la que mes cridava la atenció de la hermosa cautiva, porque

de allí le venia de tant en tant una alegrí a que endolcia sa existencia, una lleugera esperansa que casi hermozejava son esdevenidor. Gelabert, son fidel patje, havia ensenyat á una coloma l' ofici de correu ó messatjer y «Fidelitat» portava sota las alas sostingut ab una cinta verda un petit bitlletet, quals misteriosas xifras eran altrás tantas gotas de bálsam vessadas en son llagat cor. En lo dia, empero, que havem comensat aquesta semi-histórica relació, Elvira no havia vist á «Fidelitat» y sabia que el fidel aucell havia sigut despatxat per Ricard; sens dubte que alguna desgracia havia privat al estimable correu rebre de la boca de Elvira lo premi de sa fidelitat y la paga de son treball.

Aumentava sa tristesa la gran alegrí a de son marit, que sempre era per ella un pressagi fatal; la presencia de son germá Enrich en lloch de tranquilisarla aumentava sa angunia y li feya present una nova desgracia, porque son germá havia sigut son primer butxí; y 'l qui, valentse del poder que sobre d' ella li donavan las lleys d' aquella época, la havia conduhida al altar á viva forsa y la havia obligada á donar la ma á un home que no era l' enamorat de son cor.

La presencia del de Malla y Monral era també per ella un enigma que no sabia desxifrar, pero que tenia massa por de compendre. Abismada en aquestas reflexions casi no sentia la veu d' un criat que de part del Comte li manava que passés á la sala d' armas, ahont la esperava pera dinar en companyia de sos millors amichs.

V

No 'ns detindrem en descriure la sala d' armas del castell de Çarrera per ser molt semblant á las dels demás castells antichs, quals descripcions haurán llegit molts y altres haurán vist en alguns castells que encara han quedat

en peu al través de las guerras y de la ma destructora del temps. Sols direm que en lo centre de la pessa, sobre una groxuda taula de alzina fumejavan suculents plats que entre tabola, blasfemias y riallas anavan buydant los amichs del comte. Aquest, fos efecte dels vapors del vi ó de altre causa que ignorem, semblava estar molt alegre, y quan Elvira entrá en la sala, se alsá, li oferí lo bras y entre rialler y galant li dirigí algunas paraulas de carinyo y galanteria, que per cert may havia usat ab ella.

—Hermosa Elvira, avuy es lo primer aniversari de nostre casament, de nostra «felissa» unió, que he volgut celebrar en companyia dels nobles que veus aquí reunits, amichs y aliats de nostra casa y partidaris en nostras comunas guerras y aventuras. Com era natural, vostra ausencia disminuïa la alegria que deu presidir en aquest convit y espero que ho animareu ab vostra presencia.

A ser possible un lleuger sorris de Elvira haguera correspost á aquesta fina atenció del Comte, que jamay s'havia mostrat tan galant ab sa esposa: aquesta no pogué parlar, pero una lleugera inclinació de cap indicá al Comte que feria tot lo que podria pera servirlo.

Los convidats celebraren ab repetits tragos la condescendencia de la hermosa Castellana, sent sas bonas qualitats y circumstancias referidas y celebradas entre brindis, riallas y frases irónicas, qual sentit la Comtesa se esforsava á penetrar.

—Entre altres de vostras habilitats, ma «fidel» esposa, segons ños ha contat Enrich, vostre germá, aquí present, es la de desxifrar enigmas: tindrem, donchs, un gran pler en que us serviu desxifrnos lo d' un escrit, ja que en va ho havem procurat los que estém aquí presents.

Digué, y á una senyal altre dels criats posá sobre la taula una plata que contenia un aucell rustit, un fil ferro clavat en ell sostenia un paperet doblat y lligat ab una cinta de color vert.

Tota la sanch del cos de Elvira se reuní en sa cara que

's torná amaratada; en sos polsos que batian ab violencia; en sos ulls que no veyan res.

—Ara s' inspira, digué ab sarcástich sonris Benet de Monral.

—Las pitonissas, afegí Pons de Malla, ans de donar l' orácul deuhén encendres ab lo foch sagrat...

Aquestas irónicas frases pronunciadas ab marcada intenció produhíren en Elvira una reacció profitosa; sos ulls comensaren á veure, aixecá son front y ab desdenyós accent digué á son marit.

—Y be, senyor Comte, ¿qué significa aquest aparato? ¿qué voleu?..

—Que 'm desxifreu un enigma y 'm conteu una historieta.

—¿Quina es la historieta á que aludiu?

—La dels nostres amors y casament del que avuy celebrem l' aniversari.

—La historieta també la sabeu vos, senyor Comte; referiula á estos senyors ja que desitjan saberla; en quant al enigma vos lo desxifraré després si só bastant hábil pera ferho.

—Ja que aixís ho disposeu, senyora Comtesa, procuraré complaurervos.

VI

—Nascut de pares guerrers y educat entre 'ls etzars de nostras lluytas y guerras intestinas, mon cor endurit no s' ha obert jamay á las sensacions dolsas. Habitant en mon castell situat en la punta d' una alta montanya, com niu d' aligots, he adquirít las costums d' aquestas aus que atalayan sa presa pera llansarse sobre d' ella, despedessarla y alimentarse ab sas carns. Vosaltres sou testimonis dels bandos promoguts per las familias de Clarella y de Junquer apaciguats per las armas de mon difunt pare y 'ls sermons

d' un frarot ¹ á causa del raptó de dos ninas d' aquella familia, víctimas de mos estravíos jovensans aquestos actes y galanteigs podian serme fatals per haverme fet perdre lo afecte de totas las donzellas del voltant, dignas de mon rang y del meu amor, si mon amich y company Enrich, que está aquí present, no m' hagués ofert la ma y obligat á casarse ab mí á sa gèrmana la hermosa Comtesa, ab la que celebrem avuy nostre primer aniversari de boda.

Un casament celebrat ab tanta precipitació y sent tan diferent lo caràcter dels esposos, no es estrany que no hagia produït entre 'ls dos major armonia. Jo, aucell de rapinya, sols sé llansar xisclets, y á la Comtesa li agradan los planys de enamorats coloms, ó deliciosos refilets d' un rossinyol, ó mes be encara, las delicadas esparsas d' un sensible trobador.

No trovant en lo alt castell de Çarrera tórtoras enamoradas, aucellets alegres ni trobadors galants, ha tingut de buscarlos en altre part y lo que es mes ha sabut trovarlos.

Fa algun temps que 'l criat encarregat de la vigilancia del finestral de la cambra de la Comtesa, 'm portá la nova de que algunas voltas ne veyá sortir un lleuger colom y que sota sas blancas alas hi duya un objecte de diferent color, y que despres d' algunas horas tornava ab altre objecte de color vert. Encara que mon defecte principal no es lo ser gelós, volguí, no obstant, averiguar lo que hi havia y vègí ab mos propis ulls que 'l colom portava la correspondencia que s' havia establert entre ma muller y son galant lo baronet de Sabassona. Era per mí molt fácil matar en lo primer dia al colom y enterarme del contingut de la carta que portava per ma esposa, mes vas

¹ S. Vicens Ferrer. Segons una escriptura pública firmada el 24 de Juny de 1417, en poder de Gabriel Estanyol, Notari públich de Vich, aquest Sant alcansà lo perdó de molts comdempnats à mort per semblants successos y posà la pau en casi totas las familias de la plana de Vich.

preferir esperarho per avuy, á fí de celebrar l' aniversari de nostra boda, y per aquest fí vos he convidat y també perque m'acompanyeu en ma felicitat.

Acompanyá aquestas paraulas ab una estrepitosa rialla apurant un got de ví, imitárenlo en aixó sos amichs y comensals, y continuá.

—Aquesta es la historieta que desitjava me contés ma esposa: ara espero que 'm desxifrará un estrany enigma: no havent pogut sortir de sa cambra y mirant aquesta á Ponent ¿com pogué ensenyar al colom que veyem en aquesta plata á portar sos bitllets á altre castell que está en la part contraria? També espero del molt amor de ma muller que 'm llegirá la carta que portava lo colom, perque cap dels que estém aquí presents la ha entesa.

—Vostre enigma, senyor Comte, te dos parts; á la primera dech respondre que Deu afavoreix al qui l'invoca de cor. Esclava desde 'l primer dia de ser vostra esposa y empresonada en una de las cambras menos alegres de vostre castell, debia naturalment procurarme la llibertat; per aquest fí y no pera sostenir relacions criminals, ni moguda per livians amors, vas buscar recursos, pensar medis, que han donat son resultat; dirigirme á la única persona que m'havia estimat despres de la mort de mon pare no com á un amant, sino com á un llibertador. Per causas mes frívolas vos haveu armat vosaltres, los altius castellans, haveu lluytat contra vostres parents y amichs; res estrany vos deu semblar que jo, empresonada y aburrida per aquell que debia ser mon amparo, mon company y ajuda, olvidada per mon germá, haja mogut los ressorts posats á mon alcans y que hagi pogut reunir un petit exércit que vindrá á lliurarme de la esclavitut, y tornarme la llibertat de que m'haveu privat sens cap mena de rahó, vos, lo Comte de Çarriera.

Doneume ara lo bitllet, si voleu saber lo que conté.

Y ella mateixa ab noble arrogancia y no esperada valentia se alsa de son sitial y pren lo billet que li guardava mort y rustit son estimat colom «Fidelitat», qui no po-

gué entregarli en vida per caure víctima de una sajeta pe 'l Comte quan arribava al terme de son viatge.

Al llegir la comtesa lo curt y enigmátich bitllet de Ricard, se estremeix de alegria, sos llabis deixan escapar un somris y digué á son espós:

—Senyor Comte, si no ho he entes malament, haveu dit que sou un aucell de rapinya, donchs be; vostre niu está vigilat y voltat per cassadors astuts que volen deslliurar la presa; á veure si sereu tan valent en lo combat, com cruel haveu sigut ab vostra esposa. Digué y aprofitant lo aturdiment que sas paraulas causaren als presents se retirá per tancarse en sa cambra.

A la sorpresa general que á tothom causá la aménassa de Elvira, se seguiren luego las riallas, menudejaren los brindis, y arribaren al últim punt lo bullici y la gatsara.

Era ja molt entrada la nit, la que era mes fosca per no haverhi lluna, si solsament alguns petits núvols que tapavan la esblanquehida llum de las estrellas, quan alguns servidors del castell entraren espahordits en la sala d'armas, ahont encara bromejavan lo Comte y sos convidats, pera anunciarlos que, á parer seu, lo castell debia estar rodejat de enemichs, porque per los tres costats que podia sitiarse s'hi sentian veus com reprimidas de homes y un apagat remor d'armas.

VII

Tot es confusió en lo castell. Lo Comte de Carriera 's multiplica per tot arreu, dona ordes y disposicions pera la defensa. Sos companys de borratxera ocupan los llochs mes perillosos y facils d'entrada. Las sageteras de las murallas ocupadas per los millors arquers del Comte, tiran innombrables darts que no logran detenir la marxa dels sitiadors, que s'han col·locat ja sota las murallas exteriors del castell. La quietut y silenci de las hosts del de

Sabassona foren convertits alashoras en espantós avalot, que, barrejat ab los alarits dels sitiats, feyan una fressa y clamoreig indefinible de blasfemias, imprecacions, y juraments. Com la acomesa havia sigut imprevista, eran pochos los defensors, mes manats per lo Comte y sos millors aliats, acudian per tot; res se 'ls escapava, los enemichs mes atrevits havian caygut ferits per sas sagetas: la sanch dels morts y 'ls gemechs dels ferits enardian lo furor dels que quedavan y juravan venjarse en los habitants del castell.

Entre tant lo cel s' anava enfosquint y amenassava próxima tempesta. Lo Comte de Sabassona doná la senyal del assalt: per las dos parts se redoblaren los esforços, mes aviat lo número se feu superior al heroisme desplegat per los sitiats y una gran gatsara indicá que las primeras murallas eran guanyadas y morts son defensors. Solsament faltava lo segon cercol y la torre senyorial.

Las pedreras tiravan sobre 'ls sitiadors innumerables projectils que feyan en ells estragos de consideració; los gemechs dels agonitzans, las blasfemias dels ferits, las amenassas dels sitiadors, la campana de la capella demanant socós, formavan un soroll infernal que horrorisava. De prompte s' esquinsan los nuvols y la claró d' un llampech ha fet veure als defensors del castell que sos contraris han escalat la cambra ahont estava tancada la Comtesa. Cent fletxas y mil projectils de pedra son tirats sobre 'ls que estavan pujant en aquell instant, cauhen los infelissos morts ó nafrats y queda feta á trossos la escala que ja no 'ls pot servir.

La infelissa Comtesa que fins alashoras havia quedat descuydada, demanant al Senyor que s' apiedés d' ella y posés terme al derramament de sanch, fou desd' aquell moment la que mes cridá la atenció del Comte, qui, deixant encarregada la defensa á sos subdits, se dirigí ab sos amichs á la cambra de sa esposa ab la blasfemia en la boca, la venjansa en la ma, y la ira en lo cor. Altre contrarietat esperava allí al orgullós Comte. La cambra de la

Comtesa estava tancada y ben atrancada per la part de dintre, ahont se sentian veus d' homes que disputavan y 's prevenian pera la defensa. Cego de coratje vol tirar per terra la porta que resisteix á sos cops, demana destrals per ferne estellas y veyent que no venian tan prompte com las esperava son desitx frenétich de venjansa, hi acosta atxas encesas y com era reinosa quedá al moment abrandada, arribant las flamaradas fins al sostre del edifici.

Arrivan finalment las destrals y ab sos cops certers lo Comte apressura lo efecte del foch y s' obra pas.

Una escena no esperada 's presenta á sa vista. Ricard de Sabassona, Bernat d' Altarriba, Ramon de Cánoves, Gelabert y altres dos senyors per ell desconeguts lo esperan espasa en ma. La presencia d' aquells caballers, quals armas reflectian lo sinistre resplandor de las flamas, produhiren en lo Comte una sensació d' odi, que en va procurariam descriure. Acosta á sos llabis lo corn y fa senyal que acudin allí tots los guerrers, los que obeheixen presurosos, ab lo desitj de llansarse contra 'ls pochos é imprudents assaltadors. ¡Ah! á trigar un poch mes lo llampech á descubrir lo escalament dirigit per Gelabert, lo fidel patje de la Comtesa, aquella escena haguera cambiat d' aspecte, lo nombre haguera igualat las forsas y no correrian lo perill de ser destrossats los mes adictes partidaris de la Comtesa, de la pobre Elvira, la que, sense sentits, estava estesa en lo llit.

Allá, á la claror d' algunas atxas y al sinistre resplandor de las flamaradas que anavan guanyant terreno, se empenyá una lluyta terrible, frenética. Un deliri funest alentava al Comte y al de Sabassona, que s' anavan repartint multiplicats y sangnants cops d' espasa. La nombre anava ja á cantar completa victoria, per quant Gelabert, Altarriba y altre dels assaltadors havian mort, si be que havian vengut caras sas vidas, quan, havent arribat novas escalas de las casas vehinas, pogueren los sitiadors penetrar per las finestras desamparadas, per haver acudit sos guardians y defensors al costat del Comte. Destrossant

tot quant trovavan al pas, se encaminen envers ahont sentian la major fressa y la remor de las armas, y donan ab sa presencia major forsa y vigor als brassos dels de Sabassona y Cánoves, que, guardant lo llit ahont seguia desmayada Elvira, 's defensavan com lleons y feyan besar la terra á quants s' hi acostavan.

Ocupat tothom en la lluyta y cegos en la venjansa frenética no se havian adonat dels progressos del incendi que havia convertit en brasas lo rich y artesonat sostre de aquella pessa y que s' havia estés ja al fustám de las cambras immediatas; lo Comte ho repará y cego de rabia al veure que sos contraris, que anavan entrant en la lluyta, eran ja molts mes en nombre y que per consegüent no podia venjarse y que per necessitat havia de morir; pres lo seu enteniment d' una idea diabólica y terrible, pren una atxa encesa, deixa per un moment aquell lloch d' estermi-ni, s' obra pas ab la espasa en la ma y se 'n baixa als magatsems de palla y llenya situats en los baixos del castell, hi pega foch, com també á totas las materias inflamables que trova á son pas.

Mentres sa curta ausencia se succehí un cumplert cambi d' escena. Los partidaris de Sabassona pogueren col·locar una escala en la finestra d' aquella cambra, lloch de tant sanguinaria brega. Ramon de Cánoves pren en sos brassos á la desmayada Elvira y fuig per la escala quedant allí el de Sabassona guardant la retirada. Un moment després la Comtesa no haguera pogut salvarse, puig lo Comte arribá en lo precis instant per veure com desapareixia de la finestra lo vestit de sa esposa.

Una lloba á la que haguessen robat sos cadells, no llansaria mes terribles udols, que 'ls que llansá lo Comte al veure que se li escapava una principal part de sa presa y que fugia de sa venjansa la companya de sos dias; á no ser detingut per la espasa del de Sabassona, haguera saltat sobre sa infortunada víctima, á la que ab gran pler hauria sacrificat, quan alashoras tingué que contentarse ab la mort del Baronet son rival aborrit, ja que éll mateix fir-

má sa sentència, cridant al de Cánoves que apartés la escala de la finestra, únich medi que tenia per fugir d' una mort segura y próxima.

Los mateixos partidaris del Comte se horrorisan al mirar sa cara feréstega, al veure sa rabia y sentir sos udols semblants als d' una fera. En las dos parts, com paralisats per una xispa eléctrica, paran tots los combatents pera observar als dos rivals.

Se miran per un moment, medeixen sas forsas respectivas y 's preparan per una lluyta desesperada. El de Sabassona, com que entrés en la victoria, semblava mes tranquil y mostrava serenitat; el de Çarriera, al contrari, estava ubriach de ira y de coratje; no obstant un somriure sarcástich, infernal, sortia de sos llabis y li donava una expressió indefinible, satánica.

Los dos eran valents; mes la lluyta havia acabat sas forsas y no eran aquestas iguals al odi que 's professavan. Terribles eran los colps que 's sacudian y paravan; el de Sabassona anava perdent terreno quan un agut y llunyá só de un corn li dona nou alé, reuneix totas sas forsas y clava sa espasa en lo pit del Comte, qui també 'l fereix y l' arrastra en la cayguda.

Un crit d' horror se escapa de tots los presents y 's prepara pera continuar la interrompuda lluyta, quan un tró horrorós y durader fa conmouré lo castell; lo incendi comensat per lo Comte s' uneix á las flamas descuydadas en lo sostre superior, formas una gran foguera, los sostres inferiors s' enfonsan, las parets se desploman, la torre senyorial llensa llargas espirals de vivas flamaradas embolicadas ab fum espés y sofocant. Los combatents afegeixen sos crits, ays y gemechs als espatechs del incendi. Lo castell enter es un forn que tot ho crema y consum, es lo Vesubi en una de sas irrupcions mes espantosas; fustas, mobles, combatents, tot desapareix; als crits penetrants y esgarrifosos de las gents segueix un silenci espantós, que sols interrompen lo espatech del incendi,

lo desplomament de las parets, los trons y la remor de la tempestat que s'acosta.

Los únichs que no havian entrat encara en lo castell, foren los que pogueren salvarse del foch devorador pera portar tan infausta nova á Ecbert de Sabassona, pare del malograt Ricard.

No procurarém descriure la rabia del Baró, qui maná á sa maynada que anés al castell de Gurb y acabés la obra del incendi, fent que no quedés del castell cremat pedra sobre pedra.

(Acabarà.)

JOAQUIM SALARICH.

UNA CORONA

BEN MERESCUDA.

ENS parlar de las titulars, hereditarias ú obligatorias per qualsevol concepte, vuy dia es sobradament comú prodigar coronas mes ó menys preuadas, voluntarias ú oficiosas, que no sempre responen al ver mérit, ni á una sincera expressió dels que las tributan.

En cambi, per fenóm contrari, acás per lo abusi de tal fenóm, pássan desapercubudas mil valensas ben dignas de semblant guardó; perque exercintse en lo retret del sávi ó del artista, en lo fóns de un hospici ó en la desfeta de un camp de batalla, no n' ha esment la fama que deuria trompetejarlas; si ja ellas, per la modestia y senzillesa propias dels ben meritors, no s' amagassen á posta, refugint la humana llaurea.

Una nova tomba acaba de obrirse. Lo qui fou nostre amich, en Francisco Xavier Parcerisa, jau en ella, despres d' uns setanta anys de treballosa y utilada peregrinació.

No l' acompanyan lo plór de la multitud ni la pompa mundana: sols lo rodeijan la familia y alguns fiels: apenas los diaris li han consagrat un breu recort; y no obs-

tant, ¿quí millor que éll té merescuda una corona del país que tant coralment amá, que tant noblement honrá, que tant digna y lluhidament serví?

No son per cert las accions mes sorollosas ni los fets mes ressonants, los qui deurian passar á la posteritat.

Lo diamant se forma de una gota, en lo cór de una pedra.

Homens de gran valía y fets de gran trascendencia, sólen confondrers, enclosos en la massa vulgar, com la suau violeta resta perduda entre 'l fullám de las falgueras.

Y justament Parcerisa brollá del bosch del món social, com una de las mes xicas y sencillas floretas.

De ningú pot dirse ab mes rahó, fill del poble, y á una volta fill de sas obras.

Humil artesá, passaba los primers anys de sa vida dedicat á treballs mecánichs, ja tirant la llansadora, ja practicant officis encara mes grossers; fins que son propi enginy li feu trobar nou modo de viurer.

Derrera del grandiós edifici de nostra Seu, hi havia, é hi ha encara, una botigueta casi perduda y sola, de quals ventallas penjaban alguns deboixets, que eran bastant buscats de las senyoras, com especialitat llavors única en esta capital. Allí, dintre d' aquell recó de mon, en Parcerisa guanyaba modesta y honradament sa vida, revelant ja baix una forma tan elemental, sas inclinacions artísticas y sa enginyosa especulació.

Art y enginy eran en efecte las qualitats genials de nostre malhuyrat amich.

Acás la avinensa de un edifici model-lo en son estil, plé de maravellas que encantan, contribuhí á determinar sa vocació. 'L cas es que sobtadament lo deboixant de voras y entredosos, com papallona que surt de sa crisálida, arracona sos trastets, obra una cartera, comensa á trelladar al paper las bellesas de aquella Seu vehina que cada dia admiraba, y pas á pas, com peregrí en Barcelona; ab afany é inspiració sempre creixents, recull en son

álbum lo millor de las memorias que tantas edats llegáren á la ciutat de Amilcar, la *amæna sedes ditium* dels Romans, la afavorida dels Goths, la cobeijada dels Moros, la enaltida pe 'ls Comptes franchs y catalans, y mes avant pe 'ls reys d' Aragó.

Ocorria lo expressat, envers una temporada de asombrosa renaixensa en Espanya.

Sobre son horisó comensava á lluhir la aurora de la llibertat.

Ab la tombolada política, ab lo cambi de successos y nou ordre de cosas, lo esperit públich se reanima. S' activan lo tráfech, la industria, lo comers. Los treballs del ingeni no tardan en seguir igual impuls, y las arts y las lletras prénen un vol que ben prompte s' enlayra á regions jamay exploradas.

¡Cuántas empresas, cuántas glorias surgiren de tots los confins de la nació, per inaugurar una era que debia portarnos á la emancipació actual y *futura*, revelant de nou al món, com no per alletargada ni reprimida, perdé res de son esperit vigorós y original la sobirana genialitat espanyola.

Parcerisa en mitj de tals esforços, sentí de cop revelar-se sa missió.

¿Es possible que aquells moniments insignes, penyora de la fe de nostres avis, depósit de glorias patrias y de civils grandesas, aquells monastirs, iglesias, palaus, castells, llotjas, y tantas altrás joyas sembradas arreu, en forma de tinells y portaladas, galerías y claustres, finestreras y campanars, no hagen merescut un pintor que 'n fixi la trassa, un cronista que 'n fassi l' historia, donantlos á coneixer á propis y estranys per ser lo que son, nó produhits inmérits de una época de bastardía, com deyan hi ha poch fins personas instruidas, sino joells dignes de figurar entre los millors del mon, baix tots los respectes de art, de ciencia, de civilisació, de historia?

Ara be: nostre bon amich, pobre, sens recursos, casi sens medis, sol en sa fe y poderosa voluntat, determina

pendrer la carga de tant gran empresa. Ab ajuda de la litografia, logra posar sos dissenyos directament sobre la pedra, y joyós per l' éxit de son assaig, extén encara més lo camp de sa especulació, concebint un plá vast y colossal, jamay intentat en nostra patria.

La mancansa de medis no l' arredra: la tenacitat es altre de las condicions de son carácter.

Aquella gran riqueza monimental de Barcelona, li recorda la de tota la provincia, la de tota la nació.

Consagrat al servey de una ideya, perque no ha de abrassarla en la magnificencia de son conjunt?

Ja está dit: ell publicará los *Recorts y Bellesas* d' Espanya.

Sols una cosa li manca: lo concurs de un escriptor intelligent que descrigui quant ell pintia, inspirat de igual entusiasme.

Vásen á trobar á un de nostres homens de lletras mes distingits, lo qual no podent servirlo, li designa un jove net que felisment despuntaba, altre fill del poble y de sas obras, altre adalit novell del ingeni,—també coral amich nostre, mes infortunat que n' Parcerisa, puig morí en la flor de sa joventut y de sa gloria—, encara que no menys entusiasta de las grandesas y bellesas de la terra, de sos recorts y de sos moniments. Cóm era possible no fessen lliga dos voluntats tant homogeneas?

Lo artista, donchs, *assalaria* al jove lletrat: pássa devant sas litografías; busca un impressor—editor que córria ab lo material de la publicació, y durant l' any 1839, al través de circunstancias no poch desfavorables, resultat de la guerra civil que ensangraba los camps de nostra patria, sorprenden als aficionats los primers quaderns del volúm de Catalunya, hont ab galanía y discreció se pintan y descriuhen las principals bellesas artísticas de la ciutat comptal.

Los propis editors no desconeixian las desventatjas de la situació, quant comensan sa obra dient axí: «Árdua y ardua semblará nostra empresa, en mitj de temps tan di-

fícils y de circunstancias en que, baix la fumera dels camps de batalla y la remor sorda dels partits en lluyta, desapareixen las bellas arts, ó si tal volta logran alzar sa mesquina véu, es pera xocar ab esperits gastats, ab cors frets y abatuts, que apenas llansan una gospira d'entusiasmé.»

No es nostre ánimo fer un análisis de semblant publicació, que tothom coneix y celebra. Basta dir que contra las esperansas del autor, pregada dels subscriptors en gran nombre, ha viscut trentatres anys, la vida de un home, la vida de una redempció; coincidencia rara, figuradament aplicable als resultats de la magna y felis ideya de 'n Parcerisa, ja que per ella se han redimidas moltas noblesas, vindicadas moltas preuansas y rectificats molts erros.

Gracias á ella, tot lo ram de la arqueologia y monimentaria espanyola, ha cobrat deguda importancia. Avans, poch coneixian sisquera aytals paraulas: poquíssims dels que las coneixian, eran capassos de aplicarlas be, y ningú segurament poseia, per no existir, datas, noticias ni estadística pera fer dita aplicació de una manera racional, conciensuda, clasificada, analítica, sintética, estética é histórica, per traurne las moltíssimas deduccions á que 's presta. Coneixia sí, quiscú en son poble, la parroquia mes ó menys antiga, lo palau que n' deyan encantat, y la torra que n' deyan de moros, mes cap entre l's mes sávis ni entre l's millors artistas, haguera donat rahó ordenada y filosófica de la gran copia de moniments que escampats per las regions de Espanya, se ha vist després representar ab riquesa y abundancia, tota una série de sistemas, tota una cadena de tradicions, ab complerta originalitat ó fesomia de estils y escolas, aixis en conjunt com en parts, dintre de cada hu; preuosas y singulars memorias de temps que passaren, de generacions que s' succehiren, de rásas y nacions que sobrevingueren, deixant respectivament en sas obras, un rastre viu de llurs institucions y creencias, de llurs principis y sentiments, gustos, usos y costums.

Tot assó s' enclou en la monimentaria, y tot assó es lo

que ab son bon sentit y perseverancia, redimí nostre amich, donant lo primer pás en assumpto de tan abundosos resultats. Encara que l' éxit no hagués coronat sos esfórsos, sols per empunyar la bandera y donar la senyal, mereixeria be de sos paysans. Mes si s' considera la pena ab que comensá, á impuls sols de son coratge, com succeheix de ordinari á tot missioner de novitats fecundas, la sua empresa ratlla ja al libell del heroisme.

Molt també deuen, gahirli los escriptors que ab maestría lo segonaren guanyant profit y fama: en Piferrer, qui sens dupte sobre esta obra alsá lo pedestral de sa reputació: en Pí y Margall que en ella demostrá tota la flexibilitat de son talent: en Pere Madrazo, lletrat insigne, que la afavorí donantli dos de sos volúms mes erudits: en Joseph María Quadrado, que carregá ab la part mes gravosa, describint sis dels deu regnes ó antigas provincias que la obra comprén.

A pesar de tot, restá inconclusa, faltant Galicia, Valencia y Murcia, Navarra y las Provincias.

Lo temps que tot ho acaba, si be no lográ venser l' esperit d' en Parcerisa, acabá ab sa salut y sas forsas: després de trenta anys de recórrer valls y montanyas, ab la maleta al coll, ningú deu estranyar tingués necessitat de repós.

Y no obstant, tampoch reposá. Una nova activitat estimulaba son enginy.

En la última época de sa vida, sens guia de altre ni preliminars d' estudis, li ocorregué pintar al oli alguna de las antigallas que en sas escursions mes li havian xocat; y tragué bons quadros que li valgueren la honra de ser distingit, fins en las aulas reyalas, reportant lucrativas ganancias.

Dits quadros ténen ver mérit, y per esser poch, temps avant serán encara mes buscats y estimats.

En ells campeijan iguals defectes y qualitats que en sas litografías.

Com artista tenia géni, pero mancábanli fonaments.

Descuidada sa instrucció elemental, habentse improvisat per dirho aixís, quant de pura afició emprengué sa obra, si be fent mes de lo que debia esperarse, fluixejaba en la técnica del art, senyaladament en detalls de naturalesa animada, tan necessaris pera sas composicions.

La fotografia de que derrerament se auxiliaba, li serví molt per esmenar certs defectes generals de impressió y conjunt, y particulars de perspectiva, rocám, erbartges, etc.

Son fort eran la escultura y la arquitectura. Baix tal respecte tenia mirada seguríssima, suma perspíacia, una paciència inagotable, y acért en la interpretació de estils. En los quadros anyadí una habilitat especial, per figurar ab gran il·lusió y miratge, lo tó de una runa, ó la ronya de pedras gastadas per la acció de la vellura y de las inclemencias.

Del personal no 'n parlém. Sa organisació artística li donaba las qualitats de tal: sensillesa, desinterés, jovialitat. Tranquil en sas absorcions, á la voreta de una dolsa esposa, companyona fidel de sa existencia, á la qual se contreya tota sa familia, passá, si aixís dirse pot, ab la ignoscencia d' un infant, bó, retret, honrat y estimat.

—

¡Adeu sombra ben volguda! Si un seggle indiferent 't refusa la corona que guanyares, reb la de nosaltres, curenada de semprevivas, porque á un temps sia permanent lo recort de ta mereixensa y lo de nostra simpatía.

JOSEPH PUIGGARÍ.

À MONTALEGRE

Mostrantli 'ls cimalts verdosos
que 'ls ulls fan girar ab goig
des del florit Montalegre
al trono esplendent del Sol,
infant encara, — Mareta, —
vaig dir á la meva un jorn, —
mes enllá d' aquellas cimas
digaume, no hi ha mes mon? —
y abraçantme, 'm va respondre
— Fill de mas entranyas, no. —
Y deya ver. Jo las serras
mes tart he passat cent cops
y enllá de ellas la anyorança
y 'l desterro he trovat sols,
que per tot hom' qui bé estima
y sent bategar lo cor,
la patria no es sols la patria,
dins de la patria hi te 'l mon.

Ay, sí! ¿ Qué hi fa que 'n planuras
d' esmeragda broten flors
las mes bellas y flayrantas,
si allí no han florit mos jorns!
¿ Qué hi fa que 'n superbas vilas
tingan monuments mellors
y palaus de marbre y temples
ab retaules crostats d' or!
Als de ma vall avesada
la vista, sols miro ab goig
la teulada que cubria
de ma infantesa 'l bressol,

la creu del terme y l' esglesia
primera hont he pregat jo,
que ab tot y lo qu' es de rónega
bé per mí n' es la mellor.
Aquí en cada margenada
vola un sospir del meu cor ;
aquí se 'ls noms de las serras,
dels casals y de las fonts ;
aquí conech vents, campanas,
cants d' aucells, perfums de flors:
aquí, si sol hi restava,
may m' hi trovaria sol!

Tot y viurer en desterro
d' un paradís molt mellor,
per mes darts que al home tire
la ma esquerpa de la sort,
jirant al cel la mirada
per tot mal trova consol,
que baix lo cel de la patria
ningú d' anyorança 's mor.
Mes, ay trist, quin fi faria
si llagimejant á doll
sos ulls, cercás la esperança
en un cel qu' estrany li fos.
Ja podria tení estrellas
á ser nit, si jorn clar sol,
per sos ulls tot fora negre!
per sos ulls tot fora fosch!
y quan lo sol no pot fondre
la néu que afeixuga 'ls cors,
¡ Déu méu, qué ha de ser pesanta
la terra estrangera als morts!

Quant mes delectosa trovo
la vida que aquí faig jo,
tant mes m' apar que té d' esser
tot altre qu' está pitjor.
Aquí de antigas rondallas,
aquí de faulas y goigs,
d' amoretas de donzellas,
de virtuts de grans prohoms,
de batallas, reys, miracles,
aquí parleume de tot,

que per sapigut que ho tinga
sempre haig de trovarho nou!

Oh romiatges de Setembre,
oh votivas professons
y mercats y alegres firas,
de bellas y si us ne trob'!
Brenadas en fonts ombrívolas,
balladas del *maig* entorn,
caramellas de la Pasqüa,
com me 'l heu robat lo cor!
Y vosaltres, benvolgudas
floreτας que plantí jo
demunt la fossa del pare,
si vos n' he posat d' amor!
Be Déu gran mercé 'm faria
may per may qu' estranya sort
m' empenyés lluny de vosaltres,
ab enviarme la mort,
y, aixís com olors m' heu dadas,
sava vos donás mon cós.
Llavors, quan la casta lluna
vetllés dels mortals lo son,
lo fossar jo deixaria
per reveuros altre colp
y á la llum de las cuquetas
rodaria al vostre entorn.
A besar també aniria
la soca que allá en lo bosch
lo nom de l' aymia porta
al bell costat del meu nom,
y després de dar la volta
per mon paradís hermós,
tornantmen á ma posada
al signá 'l gall lo nou jorn,
ab quin pler descansaria
fins que altre volta nit fos!

Ay patria, ma bella patria,
Montalegre delectós;
qui t' ha vist una vegada,
qui ha respirat un sol colp
l' alé de tas salzaredas
y ha sentit riurer tas fonts,

mentres se migra en l' ausencia
cantant pesarós los jorns,
com te retréu, com t' anyora
y en vius desitjos se fon
per á tornar y reveure
ton róssech brodat de flors
quín sarrell besa tot' hora
la mar tremolant de goig;
y quan de nou al troverse
en tú, sent lliscar á doll
dels llabis de la ventura
los besos per sobra 'l front,
com te beneheix cent voltas!
com li debatega 'l cor!
la vida, y que la véu curta!
lo cel que 't cubreix, qu' hermós!

Dolsa patria, Montalegre,
paradís de mos amors,
vulla Déu aguantá' estesa
desdel cel, sobre 'l téu front,
la má que ha sigut tants segles
manná de tos dons mellors.
Així en tú 'l recort dels avis
fassa als nets honrats y bons,
y la pluja tos camps ruixi,
y tos blats rublesca 'l sol.
May te manquen flors y oretjos
y cantars de rossinyols;
may al cel de muntar deixen
dels taronjers ab la olor,
alegrías y pregarias,
esperanças y cançons,
dolsas totas, totas fillas
del amor de fidels cors,
tan pur com lo que voldria
sentí á l' hora de la mort
ab la alé de las montanyas
relliscar sobre 'l meu front.
Montalegre, patria meva,
gracia á Déu no he nascut bort!
dolsa mare, Déu te done
jorns de pau y esplendent sol!

FRANCESCH UBACH Y VINYETA.

ANACREONTICA

Un jorn de matinada
Al punt que eixia 'l sol,
Caminet de la vinya
Del poble ben aprop,
Com dos aucells que deixan
Son niu, així tots dos
Corrent l' un tras de l' altre
Anavam ella y jo.
Arraserats á l' ombra,
Palpitant nostres cors,
Jo li jurí constancia
Y ella á mí ver amor.
Rahim de pámpols tendres
Me va arrancá, aquell jorn
Y tot donantmél deya
Ruixantlo de petons:
—Per recordansa prentlo:—
¡Déu méu, si era ben dols!
Aprés de temps, un dia,
Al ser posta de sol,
Al mateix lloch tornarem,
Sent la tardor aprop;
Semblava que portavam
L' hivern dintre del cor!
Los pámpols de la vinya
Moguts pél ventijol,
Semblava que 'ns diguessen:
¿Qué heu fet del vostre gotx?
¿Y 'ls juraments d' un dia?
¿Lo vent s' ho vá endur tot?
Un rahim negre arrenca
Ab pámpols ja mitx morts,
Y dantmel s' esclamava,
Ruixantlo d' amarch plor:
—Prova si aquest encara
Com l' altre trobas dols!

EMILI COCA Y COLLADO.

TEATRE CATALÁ

TERESA Ó UN JORN DE PROVA; de *Donya Dolors Montserdá*.—LA BARQUETA DE SANT PERE; de *D. E. Vidal*.—LA LLANTIA DE PLATA; de *Don P. A. Torres*.

TERESA Ó UN JORN DE PROVA, es lo títol d' una nova producció que va esser darrerament estrenada en lo Teatre Romea. Sense esser la obra de aquellas que revelan ó acusan una forsa dramática y poética de primer ordre, te la qualitat de la simpatía, se fa escoltar ab gust, y es en l' esperit una placidesa continuada l' efecte de la seva representació. Pot ser que 'l defecte principal de l' obra es no tenir cap defecte marcat; allí tot es una planura, faltada d' aquellas accidentacions y termes que tant embelleixen un paisatge; allí 'ls caràcters, les situacions dramátiques, l' enredo, lo desenllás, apar subordinat á una estudiadíssima tranquilitat de esperit per part de la autora, com si hagués pretés fer veure á tothom que no era pas un home qui escribia y si una senyora, y que volia escriure com li cal á n' ella y sense exirse de sa esfera propia, ni volent imitar lo foch y virilitat que sembra l' home en les seues produccions. Per ço nosaltres voldriam fer la revista ab lo sombrero á la má y ab tota cortesia.

La mellor qualitat que despunta en l' obra es sense dupte la des-tresa ab que nos pinta l' amor maternal, escull en que han ensopugat y ensopegan reputadíssims autors, ja exagerantlo, ja espressantlo tant pàlidament que 's veu de prompte que 'l senten y l' expresan

per una simple forsa d' intuició. La Mare que 'ns ha pintada la senyora Montserdá es notabilíssima per la seua naturalitat y veritat de color, y á bon segur que d' haverhi en la obra situacions mes naturalment dramátiques, mes y mes hagueran relleuhat ses belleses; emperó com les situacions son d' aquelles que 'n podriam dir planeres, no dona lloch á que brillejen com deurian, ab los alts y baixos, ab la llum y ombra. Lo ferro xocant ab una pedra fluxa no dona espurnas.

Llevat y donchs del carácter de la Mare, protagonista de la obra, pecan los dels demás personatjes de ella per débils y no gayre sostinguts, com per exemple lo del galan, de qui l' autora, n' hauria pogut traure gran partit y que 'l deixa llastimosament decaure en la escena, principal y culminant de l' obra, un pas abans del desenllaç, quan encegat va estimbarse. ¿Hont es la noblesa del primitiu carácter, quan es allí, l' egoisme, lo descarnat egoisme que 'l fa obrar?

Respecte de la forma havem de dir que escena per escena, se fan notables per les seues proporcions, igual que 'ls actes, y pe 'l tirat seu d' una envejable puresa; en alguns punts y sobre tot en triades escenes de que 's veu que l' autora s' enamora, la versificació es senzilla y franca y expontánea; en altres decau, y 's fa notable sobre tot en aquest punt un descuyt de llenguatge que podrá ser tot lo veritat que 's vulla, emperó que no pecca massa de literari.

*
*
*

Aixís com en la representació y execució de l' obra anterior no 's mostraren pas á la seua altura artística los actors del Teatre de Romea, no succehí pas aixís en l' extreno de LA BARQUETA DE SANT PERE, comedieta ó quadro de costums catalanes que guanyá premi en los anteriors Jochs Florals de 1875.

Content pot quedar l' autor del éxit, si fou la intenció seua cercar la sanció del públich al fallo de un jurat, y content pot quedar aquest també per haver triat una obra que apariés dues voluntats tant encontrades com les d' uns académichs y un públich.

Posárentse de relleu ab una execució inmillorable totes les belleses de l' obra, cobraren vida 'ls personatjes imaginats per l' autor y fou tal l' encís dels quadros y detalls y caracterisació dels perso-

natjes que en los espectadors produhiren, que deya un amich meu, que aquella nit semblava s' hagués portat á l' escena fins l' ayre de la costa.

Ab les lleugeríssimes modificacions que hi introduí l' autor pera la representació pot dirse bé que LA BARQUETA DE SANT PERE, es una obra acabada (ab defectes mes ó menos importants, en los detalls, que no tractem de senyalar) y de la qual pot envaneixerse quasi tant com de *Tal hi va que no s' ho creu* que á nostre entendre es una de las bones obres que honran al teatre catalá. L' execució com havem dit fou perfecta, empero la senyoreta Cazurro, y 'ls senyor Fontova, Soler, y Llimona, s' aixecaren sobre tots y estem pera dir fins sobre sí meteixos.

* * *

Si una versificació notabilíssima, si un llenguatge triat y polit fugin dels arcaïsmes y no deixantse caurer en lo vulgar, si un aplech d' escenes bones, y alguns quadros fets de ma de mestre, poden, essent los elements contitutius d' una obra dramática, salvar aquesta, quan no es recomenable per son argument antipátich y confós, per sa exposició y nus y desenllás ni pe 'ls caràcters dels personatjes nos ho dirán l' éxit de LA LLANTIA DE PLATA que encara avuy se representaria ab aplauso, á no haver tingut la mala sort de esser estrenada en lo gran Teatre del Liceo, y en un dia dels mes crus del mes de Mars.

Ab tot lo que fins are havem dit quasi bè havem ja acabat la tasca; ses qualitats de versificació pot ser la fan una de les mes notables obres del teatro Catalá, ses qualitats dramátiques una de les menos acceptables que ha escrit, l' aplaudit autor de *La Clau de casa*; y á fè es de planyer que un poeta á qui tothom reconeix condicions de primer ordre, no busque arguments altíssims en que esplayar aquelles volades que d' entant en tant deixa veure en ses obres, y no 's deïxe de l' enmaranyada forma del melodrama que ab prous feynes pot salvar d' un naufragi la expertíssima ma del qui comanda.

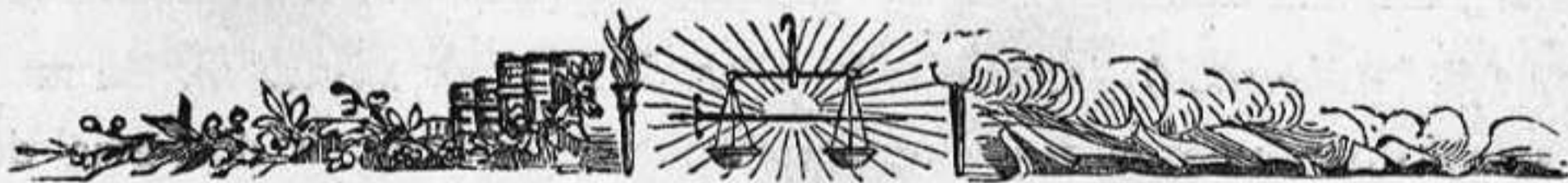
LA LLANTIA DE PLATA per acabar d' esser desgraciada te la qualitat de esser superior en lo primer que al segon acte y en aquest mellor que 'l terç. Te també que no hi ha caràcters simpátichs al pú-

blich, que s' ha d' aplaudir lo traydor, en determinats actes y escenas, y ha de escassejar sos afectes á l' heroe del autor per militar en una causa vulgas que no antipática históricament al nostre públich. Aixó, ajudant al final que no produí son efecte, y á una execució que llevat del Sr. Isern, no fou bona ni acceptable colectivament ni en conjunt, havia de repostar lo que ha vingut,

Nosaltres no desperansem que 'l Sr. Torres sabrá aixecarse sobre sí meteix y prompte, majorment ab les condicions que ni en LA LLANTIA DE PLATA du amagades. Lo dia que ensopegue un argument altíssim y notable, lo Sr. Torres alcansará per ell y per al nostre teatre un gran triunfo.

R.

BIBLIOGRAFÍA

Novelas populars per JOSEPH FELIU Y CODINA.—LO RECTOR DE VALLFOGONA. Novela històrica original il·lustrada per T. PADRÓ.—Barcelona: Biblioteca catalana il·lustrada de JOAQUIM VINARDELL, Ronda de Sant Antoni, 5o.

«—Obscur y pobre capellá!—digué Lope.—Jo us dich, estimadíssim García, que no será solament en aquesta memoria que 'ls anys ja refredan, hont lo vostre recort visqui. La vostra Catalunya no será ingrata á la gloria que li guanyeu, y lo nom de Vicens García obtindrà de sos fills lo llor merescut de la immortalitat.

«—¡Deu vos pagui aqueix amor qu' ab mí us fa tan cego! Mes per si acás encertesseu, si acás fos cert que mas pobres obras mereixessen algun dia ser conegudas y celebradas despres de ma mort, us juro que fins per llavoras m' espanta y m' esporugueix la enveja; puig temo que fins demunt de la llosa devall de la qual jo reposi, vingui á sembrarhi la calumnia y la difamació.

«—Axó temeü, sent autor de tant dignas obras?

«—Mes ja us consta ab quina perfidia y vil intent han sigut sepultadas mas poesías dignas, baix lo pes de totas aquellas que 'l poeta escriu en sos primers temps de joventut, ó bé ab lo propòsit de no publicarlas. No hi ha escriptor que en lo sagrat de la amistosa confiança no haja caygut en debilitats semblants, fillas de la ocasió ó de la inesperencia. Los altres llensan aqueixas obras, y 'l vent se las emporta pera no tornarlas may mes; las mevas, la enveja las ha cullidas y las ha publicadas; lo vulgo, mes amant de la xocarrería

que de la discreció, las preferirá á las demás, y si algun dia de mí 's parla, lo poeta comedit y digne desapareixerá sota la disfressa del abigarrat bufó. ¡Ja estich perdut, amich Lope! Per ço fujo á amargame ab ma musa ahont potser pugui fer perdre mon nom y ma memoria.»

Ab las transcritas paraulas que 'l Sr Feliu posa en boca del *Rector de Vallfogona* al despedirse de son amich Lope de Vega ans de entornarsen desilusionat á sa rectoría de hont afanys d' amich l' havian tret per á durlo triomfant á respirar la admósfera empestada dels salons de Felip IV, ha condenat en síntesis fidel lo judici que á la posteritat havia de mereixe 'l mes famós dels poetes catalans del segle XVII.

En efecte; per una de las tantas excentricitats de la tradició que aixis sublima la torpesa perque un dia sol no ha sigut torpesa, com deprimeix lo gran perque un dia ho ha estat menos, la musa de Garceni no es als ulls del poble la dama culta y distingida que riu y aboca en espirituals epígramas la gracia de que está ple fins á curull lo vas de son ingeni, y que fins potser un dia, en lo mes íntim de la confiança, se permet passar certs límits en transgressions de sobras compensadas per lo discret de sas usuals conversas,—sino que es la desenvolta marmanjera, de faccions embrutidas y modals descompassats y desvergonyidas actituts, que amaneix ab pebre y bitxos los menjars de sas surtidas y de sos xistes sempre cohents, bons sols per á ser celebrats y repetits entre glop y glop demunt de un banch d' inmundia taberna.

Lo modern renaixement literari ha volgut reivindicar per á la literatura digna y decent la figura del cantor de *la soletat*, y 'l teatre ahí, la novela avuy, se han proposat fer brillar, com se mereix, la fase culta d' aquell astre, desbancar de son pedestal la estàtua de xocarrer bufó á que 'l poble dava tribut, sustituhintla per una figura de severas ratllas y elevat aspecte que caracterisés mellor la personalitat privada y la personalitat literaria del poeta. Empesa la literatura per aquest designe, potser, en virtut de la lley del contacte dels estrems, ha dut massa enllá la que podriam dir reacció; pero, adulteració per adulteració, optem per la segona, tant mes quant tot contribuheix á fer creure que la veritat històrica 'n surt menos sacrificada de la segona que de la primera.

Tal vegada la novela del Sr. Feliu peca d' aquest estrem; pero en ella 'l pecat es fill mes que d' altra cosa, de la índole de la ploma del novelista, que revela especial vocació per á la literatura grave, per á la exposició dramática dels sentiments tristos, si es lícit usar aquestos adjectius en contraposició á sentiments festius, á literatura alegre, en la qual corre ab molta menos soltura y com bon tros fora del seu medi natural. Semblant tendencia predominant en lo talent dramátich del Sr. Feliu y Codina, fa que la fase festiva del *Rector* aparegue promesa, aparegue anunciada, aparegue fins descrita, sense que may s' execute, sense que may se pose en acció, sobre tot en acció animada, viventa, palpitant d' interés com la en que apareix sa fase sentimental, sa fase séria. Capás es sa novela de fer brollar llágrimas, de con moure las fibras mes sensibles d' un cor propens al entendriment: en cambi, pocas de sas planas excitarán la rialla, y si alguna la excita, potser será mes que per lo que 'l lector veje, per lo que endevine, potser mes que per lo que ella li deixe endevinar, per lo que li fassa entreveure 'l concepte anterior é independent que tindrà format del protagonista.

Creym que per á ningú trascendirá á cárrech aquest judici, que no es digna certament de cárrechs la aptitut á despertar la emoció per medi del interés dramátich basat en lo conflicte dels sentiments morals que posa en joch l' autor en la novela que 'ns ocupa.

L' element moral sobre que descansa semblant interés—y en aixó no mes, coincideix la novela ab lo drama de son mateix títol, de D. Frederich Soler, com arrancats é inspirats que están tots dos en lo que sobre la vida d' en Vicens García ha deixat la tradició séria y 's traslluheix de sas obras—l' element moral, repetim, es la enveja, la enveja que persegueix al *Rector* desde 'l bell principi de sa vida y que seguintlo pas á pas com la ombra al cos en tot lo decurs d' aquesta, s' entrebanca sempre y á tothora á sos peus, fins arribar, no satisfeta ab menos, á precipitar sa mort per medi del lent assassinat de las matzinas.

Lo que té potser de mes interessant la historia d' aquesta enveja personificada en lo contrafet Rocamor, es son comens, es son primer pas, d' una veritat en sí mateix y com á causa bastant de sos futurs efectes, que l' autor ha sabut arrancar del natural y ha sabut expressar ab los tochs mateixos ab que sola la naturalesa pot espres-

sarho. Lo futur rector se dirigeix de Tortosa á Lleyda á fi d' ingressar en l' estudi general d' aquesta última ciutat, y mercés al desvetllament de sos pares pot fer lo viatge ab las comoditats relatives que la molt modesta posició d' aquells li podia facilitar. Al arribar al hostel de Vimbodí topa per primer cop ab un jove « contrafet y de grosseras faccions que menjava, ó per millor dirho, devorava un plat de pitansa arrimat á una taula vella y negra del hostel.» Desde allí á Lleyda 'ls dos viatgers se topan sempre; arrenca 'l matxo que munta en García, y 'l contrafet ja s' ha perdut de vista, seguint á peu son camí, carretera amunt; mes prompte 'l contrafet á sa vegada pert de vista al de cavall que passa accelerat pel costat seu y seu ja en bon repós, prop d' una provehida taula, quan ell, espehuat, abatut per la fatiga, esblanquehit per la pols, amarat per la suor, arriba y te de seures á la taula vella y negra de la següent posada, per á anar fent lo mateix de etapa en etapa fins á la derrera. Contrast tan mortificador per á una ánima baixa y vil com la d' en Rocamor, encen en son pit lo foch d' enveja que ha de ser la futura pesadilla de son rival á qui en lo curs de sa vida topa sempre á cavall passant triomfador per son costat y cegantli 'ls ulls ab la pols que aixeca en lo camí del amor y de la gloria, de la amistat y de la fortuna.

Si no temessem defraudar l' interés del lector que vulga coneixe la novela, seguiriam pas á pas al autor al traves de la senzilla acció que inventa per á sostenir l' interés de aqueixa lluyta irreconciliable entre l' envejat y l' envejós que termina per la catástrofe material de tots dos, pero catástrofe d' hont surt renaixent lo primer ab la aureola de la gloria, y precipitantse 'l segon en la vilesa del rebaixament moral mes execrable. Semblant viatge á traves del argument fora tant mes necessari, en quant sense ell es mes que difícil posar de relleu ab prou coneixement de causa la bondat dels epissodis á ell units, y en que ell s' afiansa per á sostenirse y prolongarse, tant delicat algun d' ells com lo de la mort del escolá relatada en lo capítol XXXV, escena d' una tendresa encisadora,—com es mes que difícil dar á coneixe als personatges secundaris que aguantan los dos eixos de la fábula, alguns d' ells de una fesomia simpática y delineada ab pols seguríssim—com es mes que difícil per fi, fer veure la veritat moral, la veritat real de tot lo quadro, que veritable y real es en la

naturalesa aquesta especie de fatalitat que pesa sobre certs caràcters excepcionalment bondadosos, als quals sembla com si 'l cel volgués posar á prova sembrant la desolació y la ruina al seu voltant y convertintlos en causa involuntaria de la perdició de tots los quins senten contacte pròxim.

Pero l' encís principal, ó un dels principals encisos, de las escenas de la derrera novela del Sr. Feliu, aixís de las que mes directa conexió tenen ab la fábula en que descansa, com de las moltes epissódicas encaminadas á fer ressaltar baix diversos punts de vista la figura del protagonista,—l' encís principal, repetim, está en la manera de fer del autor, en la bellesa plástica, diguemho aixís, de sas descripcions, en la suavitat rica y expressiva del colorit de sos quadros, y sobre tot en l' estil, que está dotat d' una ductilitat y d' una naturalitat agradabilíssimas y corre llis per medi d' una frase dócil á las ordres de la ploma y del ingeni que á son servey la té adscrita.

Ja veu lo lector que no regatejem alabansas, y estem certs que no li regatejará una estona qni agafe la novela y llegesca tant sols los dos primers capítols, hon, brillan ab tot son esplendor las qualitats que duhem enumeradas.

Lo Sr. Feliu y Codina ab *Lo Rector de Vallfogona* ha dat á la nostra literatura una obreta que bé val, sense ser perfecta, la felicitació de la crítica, l' aplaudiment de tots los qui pel conreu d' aquella s' interessan, y la protecció del públich, que bé te de recordarse una vegada de que 'l proteccionisme en literatura ha de ser la bandera de tothom, perque no com son similar en industria pot ser combatut per rahons que, en teoría al menos, abonen lo sistema contrari.

J. SARDÁ.

CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS DE BARCELONA

COMPOSICIONS REBUDAS EN SECRETARÍA FINS AL 15 DE ABRIL.

1 Teatre Catalá (prosa). *Clar y catalá*.—2 La Electricitat. *Avant sempre*.—3 La Conquesta de Sicília. *Y que'n son proba, de que com los catalans no hi ha altres homes*.—4 La Conquesta de Mallorca. *L' Amor millor es lo de Deu y de la Patria*.—5 Serps del cor. *Valgam Deu, val*.—6 Serenata. *Amor sereno. Es verdadero*.—7 D. Jaume (prosa). *L' historia os contaré jo—d' un gran rey Conquistadó*.—8 A María. *Bienaventurados los que lloran porque ellos serán consolados*.—9 La aurora. *Cual nace en oriente—El sol resplandeciente*.—10 Epistola A Na" *Tras la tempesta sempre 'l sol arriba:—¿qué't desespera?* ANTONI DE BOFARULL.—11 La mort per lo amor. *Que haya un cadáver mas qué importa al mundo?*—ESPRONCEDA.—Roma. *Lei*.—13 La Nuvia. *Vera cosa es, é certa*.—CRÓNICA DE D. JAUME.—14 La Pau. *Benedictus dominus qui dedit requiem populo suo Israel*. REG.—Remembransa. *¿Cuando será que pueda—libre de esta mansion volar al cielo?* FR. LUIS DE LEON.—16 L' Ona. *¿Serne voldrias ona del cor—la misatgera del meu amor?*—17 A Tarragona. *Tarraco quanta fuit ipsa ruina docet*.—18 Amor. *Joya del cor que suspira!* G. ROSSELLÓ.—19 La primera volada. *Yo soñé que ayer me ví de estas prisiones cargado etc.* CALDERON DE LA BARCA.—20 Disbauxa. *Vigilate, quia nescitis neque horam neque diem*. S. MATHEU.—21 Cançó de pau.—22 Lo cuento del avi. Ca-

da terra—fa sa guerra. CANT POPULAR.—23 Fábulas. *En aquet sigle de llum y veritat las fábulas no tenen cap rahó de ser.* VARIOS AMICHS MEUS.—*Per dir la veritat despullada, no 's necessita ser poeta.* JO.—24 Los amors d' En Jaume. *Qui sap!*—25 Follia. *Tu, soledat, no 't rius de mon dolor—la soledat, sera sempre 'l meu cor.* AGNA DE VALLDAURA.—26 Una historia d' amor. *Chagrin d' amour dure toute la vie,—plaisir d' amour ne dure qu' un instant.*—27 La nina morta. *Por qué volveis á la memoria mia—tristes recuerdos del placer perdido?* ESPRONCEDA.—28 A Laura. *Amor es huésped que en mi pecho anida.* VILLAMEDIANA.—29 La dama del rossinyol. *Sic placet?*—30 Millor. *Com cada any.*—31 Ton vestit blau. *No es el azul emblema de los celos.*—32 ¡Un jorn de goig! *Per lo poble s' ou mormull—tothom parla de un bateig.*—33 La Universitat de Lleyda. *Las glorias passadas, glorias son que 'l cor alegran.*—34 Un quadro de la etat mitjana. *Puig que á falta d' altrás armas—los bastons ne fan servey.*—35 Qu' es la llum? *Deficit alter.*—36 Inter nos. *Yo voy por un camino, ella por otro...* S. A BEQUER.—37 La veu dels morts. *Dormiu, dormiu en pau.*—38 Lo roure centenari. *Memento homo.*—39 A un satirista. *Ah!.. hombre malo.* UN MESTRE DE LLATÍ.—40 L' eternitat. *Siempre, jamas.*—41 Lo canonge de Valencia. *Recorts.*—42 La primavera. *Todo es silencio y paz.*—43 La flor del castell.—44 La vida. *Sicut naves tamquam nubes velut umbra.*—45 A Catalunya. *L' ahir y l' avuy.*—46 Lo cant del rossinyol. *Sic transit gloria mundi.*—47 En Joseph Manso (prosa). *Valor y honradés.*—48 La brega. *Cansó nova s' es dictada—á trenta de Juliol.*—49 Las dos orfanetas. *La virtut y la modestia unidas guanyan lo premi aquí en la terra y allá en lo cel.*—50 La nuvia. *Be val mes pobre y á gust.*—51 La familia del pescador. *La esperanza es el alimento de las almas puras.*—52 A una nena. *Si ayer fuiste jóven hoy eres ya vieja.* ANÓNIMO.—53 La festa de maig. *Una nova cansoneta—sempre fa de bon cantar*—54 La flor natural. *¿Qui no la estima?*—55 Vetllant lo cadavre. *¡Tant sols la fe 'ni consola!*—56 Lo traydor. *Vade retro.*—57 Un angel de Deu. *Entre l' amor y la honra.*—58 Catalans y grechs. *Los nobles cors no pensan que n' hi haje de traydors.*—59 Epístola. *Amaro é noia la vita, altro may nullæ fango é il mondo.* LEOPARDI.—60 Sospirs. *Fanal hermoso de ilusion perdida.*—61 Las mullers dels saguntins.

Dum Romæ consulitur Saguntum expugnatur.—62 Lo festí de Baltasar. *Mane Thecel Phares.*—63 María. *Virgo virginum.*—64 La Catedral. *Todo es grandioso y sublime en las catedrales de aquellos siglos.* FRANCISCO PÍ Y MARGALL.—65 Lo mes de María. *Mater amabilis.*—66 La cansó del rat-penat.—67 A Tiburci. *Non lo dico per voi che siete onesta.* GOLDONI.—68 Cuadros de Barcelona (prosa) *¿Qué hi dituen?*—69 Lo Foner. *Una peira... frapá lo dit Comte de Monfort en lo cap.* (*Historia anónima de la guerra dels albigenses*).—70 A María. *Refugium peccatorum.*—71 Cansons del mes de Maig. *Salve!*—72 Es. *Cada fulla una esperança—cada au-cell una cançó.* FREDERICH SOLER.—73 Desitx de los desitxs. *Confiteantur tibi populi, Deus confiteantur tibi populi omnes.* DAVIT.—74 Partida. *Me parece que este trabajador debe ser el tipo de los trabajadores modernos.*—75 Sant Pau. *Bonum certamen certavi cursum consummavi.* A. TIMÓTEU—CAP. 4.º—76 Costums vigatanas (prosa). *Cada terra fa sa guerra.*—77 Lo terratremol de 1427 (prosa). *Temps que ja passaren.*—78 La mártir cristiana. *¡Ave, spes única!*—79 La fira de Cambrils. *Rosa de amor.*—80 La Mort. *Dolsa amiga.*—81 Lo flaviolayre.—82 La Pau. *Pax, pax.* JEREMÍAS.—83 Mon amor. *Qui te esperansa; lo cel alcansa.* F. P. BRIZ.—84 Atila. *Llamp!*—85 La Milana (prosa) *Renaixensa.*—86 A una dona. *Fragilitat, ton nom es de dona.* SHAKSPEARE.—87 Lo rey. *Multa renascentur.*—88 La mort d' En Pere terç. *Un bel morir tutta le vita onora.*—89 Cor de roca, y cap de seny. *¡Oh terra benvolguda!.. Ells son.*—90 Vida per vida. *Bon dexeble.*—91 La filla del botxí. *En altre temps.*—92 Nit de S. Joan. *Per la virtut que Deu vos ha dat.*—93 La torre de la Mixarda. *¡Que recorts tens escrits en exas pedras!*—94 Himne á la forsa. *Arma virumque cano.*—95 Quadros de costums de ciutat (prosa). *¡Costumbres! ¿Cómo no hemos de hablar de costumbres, siendo ellas tantas y tan puras?* VENTURA RUIZ AGUILERA.—96 Clavé (prosa). *Escoltau, fill del arpa.* V. BALAGUER.—97 Lo castellá de Bellver. *Los valents moren aixís.*—98 A m' aymia. *Lo que jo cerco.*—99 Los poetas. *Angels cayguts.*—100 Lo torner. *Ab lo torn tot se pot fer.*—101 Reus. *Flor del Camp.*—102 Agramunt morisca. *Del Alarb no 'n veja presa.*—103 Catalunya.—104 A la Pau. *La Pau me torna la vida—d' una mossa com un sol.*—105 Aquest mon tan bonich. *Plany etern.*—106 Pluja

y Amor. *L' absense a sur mon âme étendu sa nuit sombre etc.* VÍCTOR HUGO.—107 La nit de lluna. *Amor no es deidad sino quimera.*—108 Cant de goig. *Consolatrix afflictorum.*—109 A la vora del mar. *Could Y embody and unbosson noll etc.*—110 A Silveri. Epístola. *Ad secreta quies et nescia fallere vitæ.* VIRGILI.—111 A la Pau, *Al cel s' aixeca un himne d' alabansa.*—112 Prop del cel. *Un paradís de ditxa somniada—com l' alba rica d' un matí d' Abril.* J. PELLA Y FORGAS.—113 La professó de las bordas. *Deu te conserve costum—que á las órfanas amparas.*—114 Lo que diu lo vent. *La realidad que está bajo el dominio de nuestros sentidos no es toda la realidad.* TH. GEOFFROY.—115 L' arbre sech. *Nunca jamás nazca fruto de tí.* JESUCRISTO.—116 La bona mestressa. *Per lo Camp de Tarragona—prou ne sentireu parlar.*—117 Sagunto. *Virtus.*—118 La Pau. *Pax vobis.*—119 Una fulla de l' historia catalana.—120 La comtesa Mahalta.—121 Y trouvaire marsihés. *Qui ten sa lengo ten la clau que di cadeno lou deliuro.* MISTRAL.—122 Clemenço Isauro à Mountpellier. *Ses escounduts mais non es mort.*—123 Cuadros de costums catalanas de ciutat (prosa). *Achaque es este natural y propio de los escritores de costumbres.* R. DE MESONERO ROMANOS.—124 La mort de la comtesa. *Any de dol.*—125 A la reyna del meu cor. *Mes que á mí mateix t' estimo.*—126 L' últim adeu. *Todo huyó; mi alegría, mi ventura...*—127 Lo pensament y la veritat. *Bon amor.*—128 De poncella á rosa. *Dichosa edat.*—129 Teatro catalá (prosa). *Sas tradicions. Son estat actual. Fins ahont es convenient son conreu. Tu quid ego, et populus mecum desideret, audit.* HOR. ARS POET. XII.—130 Amor y Pau. *Quien, pues, que noble sea de triunfos hablará.* V. W. QUEROL.—131 A Catalunya. *Cerco la patria e patria non ç est.*—132 A la guerra. *La guerra es sempre terrible.* A. MOLINS.—133 A ma patria. *Lágrimas viertes infeliç ahora—soberrana del mundo.* ESPRONCEDA.—134 Al sol. *Pulcrum oculis, aspectuque delectabile.* GENESIS CAP III.—135 Los últims defensors de Barcelona 1714. *Dulce et decorum est pro patriæ mori.*—136 Espulsió dels juheus de Barcelona (prosa). *Que denuestos se inventaron que no marcasen desprecio á los judios etc.* PAU PIFERRER.—137 Moisés en lo Nil. *Hermoso como el sol, dijeron las mujeres.*—138 Lo mocador vermell. *Valgam Deu val.*—139 Barcelona moderna (prosa). *Mudansa es tot en lo mon.* A. DE BOFARULL.—140 La veritat. *Mori-*

turitari te salutant.—141 La hermita. *Fides.*—142 La cançó del pardal. *Ja con triste armonia—esforzando su intento—mil versos repetia.* VILLEGAS.—143 Ausencia. *Vivo sin vivir en mí.*—144 La font de l' eura. *Ningú se 'n cura y l' aucellet ho canta.*—145 Al amor (epístola). *Diuen que l' amor es vida—y á mí m' ha donat la mort.* A. DE QUINTANA.—146 A Ignasi (epístola). *Las hojas que en las altas selvas vimos—cayeron, y nosotros á porfia—en nuestro engaño inmóviles vivimos.* RIOJA.—147 Lo follet. *Je suis du peuple ainsi que mes amours.*—148 Sol d' hivern. *Saludo Sol glorioso adorno de los cielos y hermosura etc.* MELENDEZ.—149 Al Meditarrani. *Alza en blando movimiento—olas de plata y azul.* ESPRONCEDA.—150 Judith (poema). *Laudates Dominum Deum nostro etc.*—151 Reconquista de Barcelona. *Honra. Patria. Deu.*—152 Nit d' amor. *Notte d' amor tutta esplendor!..* MELODIA DE GOUNOD. FAUST.—153 Sota un tarot (prosa). *Memorias de un bachiller. Dígali barret, dígali sombrero.*—154 La Pau. *Torrents d' amor.*—155 *Infinít Pau.*—156 Lo príncep de Viana. *Moço digno de mejor fortuna y de padre mas manso.* MARIANA.—157 Epístola. A Fidel. *Plurima sunt fuscinae et fama digna sinistra* JUVENAL SAH. XIV.—158 A la Verge. *L' últim terme. La derrera gleba.*—159 Quan serás gran. *Cançó de bressol.* 160 Teatre catalá. *Ningun otro género que el dramático, es tan susceptible de las modificaciones que la diferente civilizacion etc.* GIL DE ZÁRATE.—161 Lampeja. *Cerdanya.*—162 La festa del carrer. *Visca la broma.*—163 Faulas. *Die simbolick fier neus—Malengichte.*—164 Lo conco. Cuadro en prosa.—165 L' oy del jueu. *Ojo por ojo diente por diente.*—166 Las bodas. *Feu'rotllo*—167 Las duas llunas. *Claro espejo es la cándida luna etc.*—168 Cuadros. *Hay ciertas cosas las cuales para que se sepan bien etc.*—169 La filla del rey en Pere. *No l' hagués conegut may!*—170 Lo plor de la tortra. *Por qué no halla la tórtola consuelo á su dolor?* SELGAS.—171 Lo Camp de Tarragona. *Com lo Camp de Tarragona—no 'n verueu cap mes.*—172 Historia de un monument! *Pensa l' efecte que deu causarte etc.*—173 La nit de Nadal del any 1875. *Pobre soldat! Las fullas de l' historia—no mostrarán ton nom.*—174 Set de justicia. *Sursum corda.*—175 La nuvia. *Hermós era en tal hora 'l mon.*—176 La tentadora. *Misericordia, Senyor!*—177 Un somit. *Y los sueños sueños son.*—178 Amor. *Tristor y alegría.*—179 A Fortuny. *Lo geni es inmortal.*—

180 Vol etern. *L' aucell me fa enveja.*—181 Esplay *Memento creatoris tui in diebus juventitis tuæ* ECLESIASTÉS, CAP. XIII V. 1.—182 Lo pou de Sant Gem.—183 A la rassa llatina.—184 Flors y plors. *Son las denas d' una vida.*—185 La despedida. *Todo en el mundo para mí acabó.*—186 L' ombra d' en Manso. *Manso per tots.*—187 Cleopatra. *Anankea.*—188 Valmes! *Toujours!...*—189 La mantellina blanca. *Per las noyas de montanya etc.*—190 A un catalanista. *...porque tal vez un pueblo no puede tener dos épocas viriles en una sola vida.* P. PIFERRER.—191 La Pau. *Et subitò facta est cum angelo etc.* SAN LUCAS CAP II—1 3, 14.—192 Al Sol. *Has de tornar al no res.*—193 Cantich de Judith. *Himnum cantemus Domino.* JUDITH, CAP XVI V. 15.—194 Plany. *Si sempre haveu vetllat per ma existencia etc.*—195 La mort del abat. *Vos estis sol terræ et lux mundi.*—196 A la Verje María. *Qui no estima la llengua de sa patria mereix esser mut.*—197 Los recorts de la masía. *Allá, muy lejos, muy lejos—en la cumbre de la sierra.* A. DE TRUEBA.—198 Primavera. *La luz en sus ojos arde—del alba que resplandece;—cuando los baja, parece—que va cayendo la tarde.* AYALA.—199 Lo temps vell y 'l temps d' ara. *Bon temps si ve ab lley.*—200 Recorts d' una fira. *The love is life.*—201 Ma terra. *Que Catalunya es la patria—del amor y de la fe.*—202 A la Reyna d' enguany en los Jochs Florals. Sonet.—203 Lo cassador.—204 Cuadros de costums. *Pobrets y alegrets.*—205 La ditxa. *Copa may plena.*—206 La colometa blanca. *Lætabor et exultabo in te.* DAVID, SALM IX V. 3.—207 Los tretzé. *Al cap del any un de mort.*—208 La mort de Ataulf.—209 Cathalunya francesa (prosa). *Et nunc erudimini.*—210 Cuadros de costums (prosa). *Lo d' are y lo d' avans.*—211 Noticia històrica dels catalans que intervingueren en lo descobriment d' Amèrica (prosa) *Jam nullo hispanis tellus addenda triumphis atque parum tanlis viribus orbis erat.* R. F. DE CORBARIA.—212 Lo somni de Deu. *Y la terra estava desadornada y vuyda etc.* GENESIS.—213 A la Son. *Oh sueño bienhechor mis ojos cierra* CASADEMUNT.—214 * * * *An si quis atro dente me petiverit inultus ut flebo puer.* HORACI EP. ODA VI.—215 La cansó del bandoler. *Puch y vull.*—216 La Pau. *Y quien en este valle de lágrimas etc* FENELON.—217 Penadiment. *Mos ulls tristesas veuen—candells mos peus trepitjan.* LLUIS ROCA.—218 A una amiga. Epístola. *El arrepentimiento es un triste compañero de camino pero un esce-*

lente guia. Vico.—219 *Somni. Sobre la tumba está el cielo—que es mas grande que la vida.* B. LOPEZ GARCÍA.—220 *Romans sobre la conquesta de Valencia per en Jaume I d' Aragó apellat lo conqueridor. Determinaban intentar la conquesta de Valencia.*—221 *Pobre nina!!! Que haya un cadáver mas que importa al mundo.* 222 *Los cuatro redobles. ¡Cuán tristes son, alma mia—las músicas que se van.*—223 *Venjansas.*—224 *Mon noyet. Fragments d' un llibre inédit.*—225 *Crech. Espero.*—226 *Llágrimas de comtesa. Deu no ho vol.*—227 *En la romería. Pascua.*—228 *Los dos Arbres. Redempció.*

(Acabará.)

NOVAS

CERTÁMEN HISTÓRICH-LITERARI.

COMISIÓ ESPECIAL DEL CENTENARI DEL REY D. JAUME.

L' Ajuntament de Valencia, qu' entre sos nobles timbres conta ab lo d' haver estimulat sempre en la modesta esfera que sos medis han arribat á permétreli lo culto de las lletras, íntimament persuadit de qu' ellas poden contribuir no poch á donar brill y á realzar la celebració del sisé centenari de la mort de D. Jaume I d' Aragó, que projecta pera 'l próxim estiu, publica avuy, per qu' arribe á noticia dels poetas y escriptors, lo següent

PROGRAMA DE CERTÁMEN HISTÓRICH-LITERARI.

1.—Se donarán 500 pessetas al qui presente la millor memoria, ressenya ó descripció crítich-histórica de quants restos monumentals y objectes ó utensilis de l' época del rey Conquistador existeixen á Valencia, escrita en castellá.

2.—Igual suma en metálich al qui millor narre, en prosa llemosina, un epissodi histórich de la hassanyosa vida de D. Jaume.

3.—Un brot de llorer d' or al millor cant épich sobre la conquista de Mallorca, en vers castellá.

4.—Una flor de plata al millor romans histórich de fets y glorias de Valencia en vers llemosí.

5.—Altra flor també de plata á la millor oda castellana en llaor del rey D. Jaume.

6.—Altra id. id. á la millor cansó que á la conquesta de Valencia, escrita en llemosí, se hagués presentat.

CONDICIONS GENERALS.

1.ª Devent celebrarse l' indicat certámen la nit del 27 de Juliol pròxim quants desitjen intervenir en éll han d' entregar sas obras al secretari general del citat Ajuntament abans del 15 del venider Juliol, segons costum, sens rúbrica ni firma; lo nom del respectiu autor anirá tancat apart, en sobre ó plech qu' ostente lo lema meiteix que pose en lo cap de l' obra.

2.ª Lo jurat apreciará, no sols lo relatiu mérit y valor de totas aquestas obras, sinó son mérit absolut, quedantli 'l dret de concedir accéssits á quantas sens mereixer realment lo premi estipulat, fossen acrehedoras á semblant distinció.

3.ª Los treballs premiats se estamparán á expensas del Ajuntament de Valencia en un llibre ó volúm, del qual rebrán 200 exemplars lo qui obtingués lo primer premi, 100 exemplars lo qui logre 'l segon, 12 respectivament á cada autor de las demés composicions llorejadas.

Valencia 3 de Abril de 1876.—Lo tinent alcalde, president de la comissió, *Emili Borso*.—Lo secretari del ajuntament, *Anton María Ballester*.

Dias passats s' estrená al Teatro Catalá la nova producció del aplaudit autor dramátich D. Frederich Soler, *Lo plor de la madras-tra*. La circumstancia de pertanyer aquesta obra completament al género histórich en la qual no havia entrat lo Sr. Pitarra desde sa producció *O rey ó res*, estrenada ja fa anys mogué especialment al públich á assistir á son estreno.

Deixant per lo lloch corresponent fer lo judici detingut de son mérit cal solsament dir aquí que la producció fou aplaudida en algunas de sas escenas y en especial al termenar los actes en que se cridá varias voltas al autor, que compartí ab los actors aquells aplausos, havent algú de aquestos, en particular las Sras. Soler y Cazorro, sigut especial objecte de tant agradables manifestacions.

Está de venta á casa Verdaguer la memoria del jove escriptor don Joseph Pella y Forgas *Un catalá il-lustre—D. Joseph de Margarit y de Biure*, premiada en lo darrer certámen de la Associació literaria de Gerona.

Llegim en un periódich d' aquesta Capital:

«Dintre mateix de París fan gala los literats y artistas del Mitjdía de França de son amor á l' encontrada ahont nasqueren y de son esperit de fraternitat y companyerisme. Darrerament ab lo títol de *La Cigale* han constituít una associació ab lo propósit de donar reunions periódicas, la primera de las quals acaba de celebrarse un dels dias de la passada setmana. Hi assistiren los Srs. Henri de Bornier, Louis Figuier, Jules Laurens, Xavier de Ricard, Paul Ferrer, Jean Aicad, Jules Troubat, P. Cabanel, E. Hugene Baudonin, Maurice Faure, Barhuse, doctor Labarthe etc.

Se llegiren poesías escritas en francés y en provençal, se doná un banquet y als postres se pronunciaren entussiastas brindis.

Nostre compatrici lo llorejat compositor D. Claudi Martinez Imbert ha sigut altra volt distingit ab un premi que ha obtingut en lo certámen celebrat á Saragossa per la Societat d' Amichs del país, per una sinfonía á tota orquesta que s' executá lo dia del certámen.

S' ha publicat l' important obra qu' ab lo títol de *Las Cortes Catalanas: estudio jurídico y comparativo de su organizacion y reseña analítica de todas sus legislaturas, episodios notables, oratoria y personajes ilustres* han redactat los Srs. D. Joseph Coroleu é Inglada y D. Joseph Pella y Forgas.

La gran importancia qu' en la historia de nostra pátria te aquella institució, que no alcansá potser cap altra nació d' Europa, requerian una obra especial que vingués á posarla de relleu, como creyém ho fa cumplidament la dels Srs. Coroleu y Pella á jutjar per lo vast de las materias que conté 'l sumari, no tant sols per la part doctrinal, sí que també per los curiosos documents que compren.

Lo dia 27 del passat mes de Mars se celebrá en lo local del Ate-
neo Barcelonés la sessió pública que la Real Academia de Bonas Lle-

tras dedicá á la memoria de D. Joaquim Roca y Cornet, individuó que fou de la meteixa.

Davant d' una escullida concurrència llegí lo académich D. Joaquim Rubió y Ors una detinguda *Noticia de la vida y escritos* del finat en la qual dona interessants noticias sobre una y altres y en general sobre lo moviment intelectual de Catalunya en la primera mitat del present segle.

Terminá la sessió ab unas paraulas del Sr. President donant las gracias al autor del discurs y á la concurrència.

Ha mort en la vehina vila de Gracia D. Francisco Xavier Parcerisa, distingit dibuixant, conegut especialment per haverse emprés la publicació de la monumental obra *Recuerdos y Bellezas de España* quals láminas son una proba de son talent artístich y de sa gran execució.

S' ha estrenat al Odeon un melodrama fantástich en 15 quadros titolat *Lo castell del fantasma*; á Novedades la sarsuela *Lo vano de la Roseta*, lletra de D. Narcís Capmany y música de D. Dionis Trullás pessa en un acte; y al Olimpo una pessa de D. Joseph M.ª Mas *Carambolas y Lo Barber de rentamans* d' en Rossendo Arús y Arderiu.

S' ha fundat en aquesta Ciutat una *Academia artística Barcelonesa* instalada en lo local del Taller Ambut y destinada á fomentar l' ensenyansa artístich y á protegir als autors. De moment ha obert un petit curs gratuít preparatori especialment per los qui desitjen dedicarse al teatro, que comprén las següents assignaturas: Solteig, Piano, Gramática espanyola, Geografía é Historia.

A benefici del autor de carácter Sr. Martí, s' estrená dias passats al Liceo lo nou drama en 3 actes y en vers del aplaudit autor D. Pere Anton Torres *La llántia de plata*.

Encara que la vetlla no afavoria l' anada al Teatro fou la concurrència bastant escullida y numerosa, aplaudint las principals escenas de la producció y en especial al finalisar fins que lo actor senyor Roca anunciá al públich lo nom del autor.

SOCIETAT DE LAS LENGUAS ROMÁNICAS

PROGRAMA DEL CONCURS DE 1878

Lo dimars de Pasqua de 1878,—any que coincideix ab lo segon milenari de la fundació d' Aix en Provensa,—la *Societat de las llengüas románicas* adjudicarà á Montpeller, en la sessió solemne del segon de sos concursos trienals, premis als mellors treballs filològichs sobre 'ls idiomas actuals de Provensa y Catalunya, com també á las mellors poesías y treballs en prosa en llengua d' Oc antiga ó moderna.

Tots los dialectes del mitjdia de Fransa, 'l catalá, 'l valenciá y 'l mallorquí, son admesos en concurs.

Entre 'ls premis de filología que mes especialment s' indican als obtants:

Lo primer, consistent en la quantitat de cinchcents franchs, será adjudicat al autor del mellor treball sobre 'ls dialectes antichs de la llengua d' Oc (comprententhi 'l catalá) comparats ab los dialectes populars que 'ls han substituít en lo mitjdia de Fransa ó á Catalunya.

Lo segon, UN RAM DE ROURE D' ARGENT, ofert per la *Societat arqueológica, científica y literaria* de Béziers, será adjudicat en son nom al autor de la mellor memoria que, prenent per base la ortografía dels trobadors, fasse notar las principals alteracions introduhidas desde 'l setzé segle, en los idiomas dels paissos de llengua d' Oc, y propose un sistema d' ortografía y d' accent aplicable á aquestos diferents idiomas deixant á cada hu d' ells las formas que 'l caracterise.

A mes, se donarán per la *Societat de llengüas románicas* cinch medallas de plata daurada á las mellors monografías dels sub-dialectes actuals del mitjdia de Fransa; ó be als mellors glosaris en llengua d' Oc moderna, comprententhi 'l catalá, de las ascepcions especials (substantius, adjectius, adverbis, locucions particulars, etc.) á una ó á varias branques, ja sian d' agricultura, industria ó ciencias, tal com seria per exemple un vocavulari dels termes propis al conreu de la jardinería y 'l treball de las vinyas, ó be una llista completa de las supersticions medicinals, ó la dels noms vulgars de las estrellas en las diferents regions del mitjdia.

Entre 'ls premis de poesia:

Lo primer, ofert per D. Albert de Quintana, president dels Jochs Florals de la Llengua Catalana en 1874, y que consisteix en UNA CIGALA D' OR, s' adjudicarà al mellor poema escrit en un dels dialectes del mitjdia de Fransa sobre algun fet de la historia dels pobles de rassa llatina.

Lo segon una PERVINCA D' ARGENT, ofert pels felibres provensals, á la mellor poesia—poema, oda, drama, etc.—en catalá ó en llengua d' Oc, sobre Jaume 'l Conquistador, rey de Aragó y senyor de Montpeller.

Lo tercer, un POM DE VIOLAS BOSCANAS d' argent, premi Fortuné Pin ofert per la *Societat científica y literaria* d' Apt á la mellor obra dramática, en provensal, sobre un fet de la historia de Provensa ó de la ciutat d' Apt.

Lo quart, una MEDALLA D' OR oferta per la «Academia del Sonet» al mellor sonet en llengua d' Oc, comprenenti 'l catalá, sobre 'l Mediterrani, considerat com la mar al entorn de la cual s' han agrupat los diferents pobles d' origen románich ó sobre altre assumpto á elecció dels poetas.

Lo quint, una reproducció de la AMASSONA del museo Pio Clementí, al mellor poema en llengua d' Oc ó en catalá, sobre una llegenda ó un fet de la historia dels paissos de llengua d' Oc en la etat mitjana. L' autor deurá adoptar be sia las formas métricas de la poesia popular del mitjdia, la dels cants de la Escriveta ó de la Porqueirola per exemple, ó be las que son particulars de Catalunya, ó be en ffilas de Fierebras ó la vida de Sant Amant de Rodez, es á dir los versos de dotze sílabas divididas en estrofas monorítmicas mes ó menys llargas.

Lo sisè, una MEDALLA D' ARGENT ofrena de la societat «L' Auba» de Marsella, á una colecció de cants militars en versos provensals octossilábichs (ab la notació musical si 'ls concurrents ho jutjan necessari): l' assumpto d' aqueixos cants s' ha de cercar ó be en la historia ó en la llegenda: l' un deurá ser de totas maneras una marxa.

Lo setè, una MEDALLA D' OR, á una colecció de relacions en vers, essenthi admesos tots los dialectes de la llengua d' Oc y 'l catalá, abessant las diferents tradicions llegendarias comunas sobre 'ls orígens del cristianisme en la Galia meridional, tals com las tres Marias desembarcant á Provensa; lo martiri de Simon lo leprós á Magalona, la mort de la Magdalena en la Santa Bauma; la predicació de las santas Marias en los petits Alpes y las sevas efigies en la roca de Bax; lo viatge de Joseph d' Arimatia á Inglaterra; la entrada de Pilat á las voras del Ródano etc. etc.

Entre 'ls premis de prosa:

Lo primer, consistent en la cantitat de mil franchs, se donará al mellor treball sobre l' estat del Mitjdia durant lo segle XIII.

Dintre aquest tema, los concurrents eligiran á son gust l' assumpto de l' obra. Ab tot, la Societat preferiria que 'ls seus treballs tinguessen per objecte una de las transformacions que experimentaren los paissos de llengua d' Oc com á consecuencia de sa unió á Fransa.

Es generalment admès que, per efecte de la conquista, los idiomas del mitjdia sofriren fondas modificacions; que la poesia indígena

perdé son caràcter propi; que los senescalats de la Corona varen administrar lo Mitjdia baix punts de vista del tot diferents d' aquells qu' havian inspirat la administració del feudalisme meridional; que las grans families del Mitjdia foren en molts punts prostergadas per la noblesa del Nort; que la arquitectura romana feu lloch á la arquitectura ojival, etc. etc.

Així mateix se podria estudiar, ja sia separadament, ja en conjunt, aquestas várias transformacions, investigant á propòsit de cada una, quina era la situació del Mitjdia avans de la conquesta y la que va tenir després.

En cas de que 'ls treballs presentats fossen insuficients, la Societat se reserva deixar pel pròxim concurs la adjudicació de son premi y no concedir mes que medallas d' or á títol d' estímul.

Lo segon, una MEDALLA DE PLATA DAURADA, oferta per l' «Auba», al autor del mellor treball provensal sobre la invasió de Cárles V á Provença (Juliol, Agost y Setembre 1536). Estudiant principalment tot lo que fasse referencia als epissodis de la Torre de Muy, del siti de Marsella y del Molí d' Auriol, los concurrents deurán reunir en apéndix los extrets de las memorias de la época impresas ó inéditas y subjectarse á trassar lo mes exactament possible l' itinerari de Cárles V durant la invasió. Se 'ls recomana escorcollar los arxius de las localitats que atravessá lo exércit espanyol, é indicar, sia la que sia, la seva importancia, tots aquells documents que mellor pugan dar á coneixer, al mateix temps que aquest itinerari, l' estat de la Provença en 1536.

Lo tercer, una MEDALLA D' OR, present de Mr. Laforgue (de Quarante), al autor de la mellor monografia histórica en llengua d' Oc, sobre un castell, monastir ó una ciutat del Languedoc.

Lo quart, una MEDALLA D' OR, será adjudicat al mellor estudi en idioma francès sobre la literatura llatina (obras d' imaginació, de filosofia, de historia, etc.) en lo mitjdia de Fransa fins á l' acabar lo sigle XVIII.

Per fi, ab motiu d' aquest concurs, será adjudicat un gran premi (degut á D. Albert de Quintana), consistent en una COPA SIMBÓLICA DE PLATA, al autor de la mellor poesia sobre 'l següent tema: *Lo Cant del Llatí* ó sia de la rassa llatina.

Los que hi concorren deurán considerar aquesta poesia, que no deu esser molt llarga, y que podrá, ser escrita en catalá, en llengua d' Oc, en francès ó en qualsevulla de las llenguas romanas, com una especie de cant de rassa, ab l' objecte de que, per medi de traduccions sobre l' mateix ritme, puga esser comuna á tots los pobles que actualment parlan un idioma derivat de la antigua llengua romana.

Dehuen, además, indicar d' una manera precisa la llengua ó dialectes empleats en sas composicions.

Los manuscrits del *Cant del Llatí* (ab la notació musical de las paraulas, si 'ls autors ho jutjan convenient) se deurán dirigir, franchs de ports, avants del primer de Mars de 1877, terme de rigor, al Secretari de la *Societat de las llenguas romanas* á Montpeller. Per los altres premis, lo terme d'envio es ficsat al primer de Novembre del mateix any. Cada copia portará un lema, que será repetit en lo carpeta de plech tancat, contenint lo nom y 'l domicili del autor.

Unicament serán admesos los trevalls inèdits; ab tot, los premis de la secció de filología se podrán donar á obras impresas desde 'l primer de Janer de 1875 al primer de Janer de 1877.

La Societat se reserva 'l dret de fer traduhir á totas las llenguas románicas lo Cant del Llatí que surte premiat, y fins cambiar la notació musical de las paraulas. En cas de concurs per estos dos objectes, será anunciat avans del primer de Juny de 1877 un programa especial.

Los manuscrits enviats s'arxivarán per la Societat, la qual tindrà 'l dret de publicar, be sia en la Revista de Llenguas Románicas, be á part, tots ó alguns dels trevalls premiats.

La llengua francesa es admesa en principi á tots los premis del concurs, esceptuant aquells pels que hi ha disposicions contrarias.

LO SECRETARI,
ANFOS ROQUE-FERRIER.

SUMARI

J. RIERA Y BERTRAN.	Progrés dels Jochs Florals.. . . .	165
J. FITER É INGLÉS.. . . .	Degradació d' un subdiaca en lo Born de Barcelona.. . . .	169
ANTONI AULÉSTIA	Quadros de historia catalana.	171
EMILI GRAHIT.	Exposició de poesías.	181
JOAQUIM SALARICH.	Lo liri de Vespella.	189
JOSEPH PUGGARÍ.	Una corona ben merescuda.	205
FRANCESCH UBACH.	A Montalegre.	212
EMILI COCA.	Anacreóntica.. . . .	216
R.	Teatro Catalá.	217
JOAN SARDÁ.	Bibliografía.	221
	Novas.	226

SUPLEMENT

CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS

DE BARCELONA

COMPOSICIONS REBUDAS EN SECRETARÍA DESDE 'L DIA 15 AL 20 DE ABRIL.

229 En Alvar de Cabrera comte d' Urgell. *Mala llavor*.—230 Lo soldat. *Bona sort tinga 'l soldat*.—231 La Pau. *Charitas fraternitatis maneat in vobis*. S. PAU, EPIST. ALS HEBREUS. CAP. XIII V. 1.—232 Ceretania. *Ceres frumenta invenit cum antea glande vescerentur*. PLINIO.—233 La fira de Vich. *Diuen que es la reyna de las firas catalanas*.—234 Lo comte de Beaumont. *De la gran vila de Reus—tota la gent n' ha fugit*.—235 Ball de garlandas. *Com las balladas á plasa res alegre tant los cors*.—236 La Cerdana. *Suene la gayta—ruede la dança*. PIFERRER.—237 Ceretania. *Labor prima virtus*.—238 En lo camp. *Qué descansada vida....!* FR. LUIS DE LEON.—239 A Salou. *Per agradar á qui 'l medalló envia etc.*—240 Las duas mares. *Dol y gloria*.—241 A Girona. *Sicut gloria laus*.—242 Joseph Anselm Clavé (monografía). *Sens que enveje en sa pobresa etc.* CLAVÉ.—243 Los segadors. *Zich! Zach!*—244 Barcarola. *Al mar!*—245 La nuvia (quadro de costums populars). *Primavera eterna*.—246 A la Pau. *De tí sola su bien los pueblos fian*. M. J. QUINTANA.—247 En Guillem Aragonés. *Jorns de gloria*.—248 A la Pau. *Prou premi n' es la Pau*.—249 Amilcar é Indortes. *Prælium atrocius*. T. LIVIUS.—250 L' hostaler. *Un trist jorn*.—251 La pubilla. *Aprended flores de mí—lo que va de ayer á hoy*.—252 Tarragona immortal—Juny de 1811—*Gloria y honor*.—253 Als Pirineus. *Patria*.—254 A ma Patria. *Patria, siempre vencida etc.* V. W. QUEROL.—255 Ceres. *No*

pot morir.—256 Lo sómni d' Amilcar Barcino. *El Caudillo cartaginés etc.*—257 A la Pau. *Amor, Amor.*—258 L' aucell. *Promesa es promesa.*—259 Un artista catalá. Joseph María Ventura.—260 Cansó del siti. *No hi ha mes dolor.*—261 La Pau. *Amar y ser amat: axó es la vida.* REVENTÓS.—262 La Pau. *Or be or not to be.* SHAKSPEARE.—263 Al Pirineu.—264 La Pau. *No la da la obediencia del esclavo etc.*—265 A la Pau. *Salve, salus populi.*—266 A la Pau. *Sancta sanctæ sunt tractande.*—267 Oda. *Pau pau y sempre pau.*—268 Lo mal casament. *Mors.*—269 Las batallas. *Qui m' entenga que m' entenga.*—270 A la Pau. *Ben vinguda sias!* 271 Cansó de dol. *Darrerias.*—272 Una trista historia. *Costums del segle XV.*

Havent arribat termenat lo plasso primer no poden entrar en certámen las poesías que duhen los següents títols y lemas:

Fantasia religiosa. *La ditcha y la veritat sols está en Deu.*—Cant d' amor. *Recolsat en mon cor y sigas felís, amiga meva.*—Lo penyascal de la serra. *Qué falta me hace la vida!*—N' Armanda de Puig-fer. *Sols algun vell la rondalla etc.*

Lo que 's fa públich pera satisfacció dels interessats.—Lo president, LLUIS CUTCHET. Lo secretari, JOSEPH BLANCH.

